

**INTERNATIONAL
RELATIONS
MULTIDISCIPLINARY
DOCTORAL SCHOOL**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Palik Júlia

Államközi riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozása: Összehasonlító elemzés Szaúd-Arábia és Irán jemeni beavatkozásáról a Saada háborúk (2004-2010) és a nemzetköziesedett polgárháború során (2014-2018)

című Ph.D. értekezéséhez

**Témavezető
Dr. Marton Peter
Egyetemi Docens**

**Palik Júlia
Budapest, 2020**

Nemzetközi Tanulmányok Intézete

Palik Júlia

Államközi riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozása: Összehasonlító elemzés Szaúd-Arábia és Irán jemeni beavatkozásáról a Saada háborúk (2004-2010) és a nemzetköziesedett polgárháború során (2014-2018)

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető
Dr. Marton Peter
Egyetemi Docens

© Palik Júlia
Budapest, 2020

Tartalom

<i>Bevezető</i>	4
<i>Felhasznált irodalom</i>	5
<i>Államközi riválisok</i>	5
<i>Beavatkozás harmadik országbeli polgárháborúba: katonai és nem-katonai típusú beavatkozások</i> .6	
<i>Felelősi kormányzás</i>	7
<i>Elméleti és elemzési keret</i>	7
<i>Kutatás módszertan</i>	9
<i>Empirikus elemzés</i>	10
<i>Riválisok intervenciós hajlandósága</i>	10
<i>A jemeni konfliktus és az Ansar Allah (Houthi) felkelő csoport háttere</i>	10
<i>Az összehasonlító esettanulmányok háttere (A 2004-2010 közötti háborúk és a 2014–2018-as nemzetköziesedett polgárháború)</i>	12
<i>Nemzetköziesedett polgárháború (2014-2018)</i>	13
<i>Strukturált-fókuszált összehasonlító elemzés</i>	14
<i>A külső támogatás változatai</i>	15
<i>Katonai támogatás</i>	15
<i>Nem-katonai támogatás</i>	16
<i>Béketeremtési kísérletek és tűzszünetek</i>	16
<i>Tűzszünetek</i>	18
<i>Segélyezés</i>	20
<i>Identitás befolyásolására irányuló külső támogatás</i>	21
<i>A rivalizáció instrumentalizációja</i>	23
<i>Konklúzió</i>	24
<i>Bibliográfia</i>	25
<i>Publikációs lista</i>	31

Bevezető

2012-ben, Barack Obama, az Egyesült Államok akkori elnöke úgy nyilatkozott, hogy a jemeni politikai átalakulás békés jellege okán példaként szolgál más Arab országok számára (White House 2012). Mára azonban Jemen a világ legnagyobb humanitárius katasztrófájává vált. 2019 áprilisában, egy az ENSZ Fejlesztési szervezete által kiadott tanulmány szerint, a jelenlegi polgárháború 21 évvel visszavetette az emberi fejlődést mérő mutatókat (Moyer et. Al 2019). 2015 és 2019 között, megközelítőleg 100.000 áldozatot regisztráltak (ACLED 2019). Összességében több, mint 250,000 ember halt meg a közvetlen harcokban és közvetetten az élelmiszer, gyógyszer és alapvető infrastruktúra hiánya miatt. A jemeni polgárháború 2015-ben vált nemzetközivé, amikor Hadi elnök kérésére a Szaúd-Arábia által vezetett katonai koalíció beavatkozott a jemeni konfliktusba. A koalíció célja, hogy a Houthi felkelők által 2014 óta elfoglalt területeket visszaszolgáltassák a nemzetközileg elismert kormánynak és hogy visszaállítsák a Hadi kormányt. A Szaúdi királyság a Houthikat Iráni proxy-ként tartja számon, így a konfliktust gyakran szaúdi-iráni proxy háborúként jellemzik, azonban a valóság sokkal összetettebb. A konfliktus békés rendezése sürgető, azonban az idő előre haladtával egyre komplikáltabbá válik, mivel a háborúban résztvevő mind külső, mind belső szereplők száma (és így érdeke) egyre nő.

Jelen disszertáció a stratégia riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozásának hatásait vizsgálja. A disszertáció a következő kutatási kérdésekre fókuszál: Hogyan befolyásolja a polgárháborúk hosszát és kimenetelét az államközi stratégiai riválisok harmadik állambeli polgárháborúba történő beavatkozása? Ezen belül is, (1) Milyen módon avatkoznak be államközi riválisok és (2) hogyan szerzik meg és használják fel a polgárháborús harcoló felek a riválisoktól kapott különböző típusú támogatásokat? Ezekre a kérdésekre egy esettanulmány keretében válaszolok, amelyben összehasonlítom Szaúd-Arábia és Irán a jemeni kormánynak és a Houthi felkelőknek nyújtott támogatását két különböző konfliktus során. Az első konfliktus a 2004 és 2010 közötti Saada-i háborúkat fedi le, míg a második konfliktus a 2014-ben elkezdődött és a mai napig tartó nemzetköziesedett polgárháborút vizsgálja. A külső beavatkozók (Szaúd-Arábia és Irán) támogatását katonai és nem-katonai kategóriákra osztottam. A nem-katonai támogatáson belül megvizsgálom a béketeremtési kísérleteket, a tűzszüneteket, a humanitárius segélyezést és az úgynevezett lágy befolyásolást, amely a különböző identitáscsoportok (mint a vallási kisebbségek) befolyásolását jelenti. A kutatási kérdésekre egy integrált elemzés keretében válaszolok, amely úgynevezett szereplő-központú elemzést jelent. Ebben a keretrendszerben integrálom az államközi riválisok közötti dinamikákat és ezt egészítem ki a polgárháborúban harcoló felek perspektívájával. Jelen disszertáció kvalitatív esettanulmány módszertant alkalmaz. Az esettanulmányon belül pedig strukturált, fókuszált összehasonlítást (structured-focused comparison) és folyamat elemzést (process tracing) alkalmaz. Az empirikus kutatás adatai három különböző forrásból származnak: saját adatbázis építése (mediáció és tűzszünet Jemenben), 14 elit interjú, illetve elsődleges és másodlagos források.

Államközi riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozása nem csak Jemenre jellemző. A UCDP organized violence adatbázis 2019-es számításai szerint, 2013 óta az összes polgárháború több, mint 30%-a vált nemzetközivé. Ez a szám példanélküli a II. Világháború utáni időszakban (Pettersson et. al 2019:2-3). A külső beavatkozók fontos szereppel bírnak a polgárháborúkban, hiszen a polgárháború kitörése, hossza és rendezése mind befolyásolható külső szereplők által. A külső szereplők beavatkozásának különböző okai lehetnek: míg vannak olyan külső szereplők, akik humanitárius okok miatt, mások azonban elsősorban saját stratégia érdekükből kifolyólag avatkoznak be. A polgárháborúba történő külső felek beavatkozása kihívás elé állítja a Nemzetközi Kapcsolatok kutatóit: Hogyan lehet egyszerre vizsgálni az elemzés különböző szintjeit, ha

elméletileg helytálló és empirikusan bizonyítható hipotéziseket kívánunk felállítani? A külső szereplők bevonása a polgárháborúk elemzésébe azt jelenti, hogy meghaladjuk a polgárháborúkra vizsgálatára jellemző „felkelők versus kormány” két szereplős keretrendszert és integráljuk az elemzésbe azt a tényt, hogy napjaink államon belüli háborúi minden kétséget kizáróan transznacionális jelenségek.

A jelen téziszfüzet a következő részekből áll: Az első szekció bemutatja a felhasznált irodalmat és beazonosítja annak hiányosságait. A második szekció az analitikus keretrendszert tartalmazza. A harmadik rész a kutatási módszertanra fókuszál. A negyedik rész tartalmazza az empirikus elemzést és a két jemeni háború összehasonlító elemzését. Az utolsó szekció összefoglalja az elhangzottakat és javaslatokat tesz a disszertáció teoretikus felhasználásának jövőbeli lehetőségeire. Fontos megjegyezni, hogy jelen téziszfüzet a disszertáció rövidített változata így számos leíró történelmi rész nem jelenik meg ebben a cikkben. Az itt leírtakat tehát ideális esetben az eredeti művel párhuzamosan javallott olvasni.

Felhasznált irodalom

Hogy az államközi stratégiai riválisok harmadik országbeli polgárháborús beavatkozásának következményeit megvizsgáljam, a következő irodalmakat tekintettem át: stratégiai riválisok, harmadik felek polgárháborús beavatkozásai (katonai és nem-katonai), felkelők kormányzása. Ezeket a nagyrészt realista elméleti iskolára építő műveket kiegészítettem a teoretikus pluralizmus elvét követő Közép-Kelet Régió tanulmányok számos koncepciójával. Jelen szekció a felsorolt irodalomról tartalmaz egy rövid összefoglalót, kiemelve hiányosságaikat.

Államközi riválisok

Az államközi riválisok kutatásának fő megállapítása, hogy a riválisok speciális, könnyen konfliktusba bocsátkozó állam párok.¹ Ahogy Colaresi és Thompson (2002) fogalmaz „a riválisok közötti politikai interakciók a konfliktus előszobájaként vizsgálhatók, továbbá a rivális állampárok között folyó konfliktus minőségileg különbözik a nem-rivális állampárok közötti konfliktusoktól” (2002:63). A rivális viszonyrendszerek mérésének két legfontosabb alfaja a konfliktus sűrűséget (dispute density) (Diehl and Goertz 2000; Goertz and Diehl 1993), illetve a stratégia riválisokat (Thompson 1995, 2001; Colaresi et.al 2008) elnevezésű módszerek. A stratégiai riválisokat mérő módszertan, amelyet jelen disszertáció is alkalmaz, nem egy számítási kritériumon alapszik, hanem azt vizsgálja, hogy az állami vezetők kit tekintenek ellenségüknek (Colaresi et. Al 2008). Az egyik fontos hiányosság ebben az irodalomban, hogy a tanulmányok túlnyomó többsége a rivális államok közötti direkt konfliktust vizsgálja, azonban figyelmen kívül hagyja, hogy a rivalizálás számos más indirekt formában is testet ölthet, mint például harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozás formájában. Ezen kívül, az államközi riválisok kutatása, ugyan érthető módon, de majdnem kizárólag a rivalizálás katonai manifesztációját vizsgálja és/vagy méri. Azonban, ha a proxy háborúkat vesszük alapul – és az államközi riválisok ilyen típusú konfliktusokban való részvételét - akkor láthatóvá válik, hogy nincs olyan kutatás, amely a riválisok versengő béketeremtési módszereit (azaz nem katonai beavatkozásait) vizsgálná harmadik-országokban.

¹ Az, amit empirikusan tudunk a rivalizációról, azonban a rivalizáció definíciójától és attól függ, hogy melyik állampárosokat azonosítjuk riválisként. Goertz & Diehl (1993) és újabban Thompson (2015) átfogó áttekintést nyújt a rivalizmus fogalmának operacionalizálására és mérésére szolgáló számos módszerről.

Beavatkozás harmadik országbeli polgárháborúba: katonai és nem-katonai típusú beavatkozások

A realista, racionális elméletek szerint a hiteles elkötelezettség (credible commitment), bizonyos vitás ügyek feloszthatatlansága, illetve az információs aszimmetriák az államokon belüli konfliktusok leggyakoribb okai (Fearon 1995, 2004; Walter 1997, 2002). Azonban, a felsorolt független tényező mindegyike válhat külső manipuláció tárgyává. A polgárháború korai kutatói már tisztában voltak azzal, hogy az államokon belüli konfliktusok rendelkeznek nemzetközi dimenzióval (Deutsch & Singer 1964; Rosenau 1964). Mivel a polgárháborúkra a harcoló felek közötti hatalombeli aszimmetria jellemző – azaz a felkelők általában gyengébbek a kormánynál, mind a humán, mind materiális erőforrások tekintetében – ezért a harmadik felek beavatkozása különösen fontos lehet, kiváltképpen a gyengébb fél számára.² A polgárháborúba történő külső beavatkozás hatása többféle: számos kutatás megmutatta, hogy a külső támogatás a meghosszabbítja a polgárháborúkat (Balch-Lindsay and Enterlien 2000; Hazen 2013, Cunningham 2006), különösképpen, ha mindkét harcoló fél részesül külső támogatásban (Regan 2002; Aydin & Regan, 2012). Más kutatók kimutatták a korrelációt a külső beavatkozás jelenléte és az áldozatok magasabb száma között (Lacina 2006; Heger & Salehyan, 2007), illetve az is kiderült, hogy a külső beavatkozással terhelt polgárháborúk kevésbé alkalmasak arra, hogy tárgyalásos (azaz békés úton) rendezzék őket (Cunningham 2006, 2010). A külső szereplőktől érkező támogatás – függetlenül annak formájától – egy külpolitikai döntés, amelynek egy speciális célt kíván elérni a polgárháborúval sújtott országban, legyen az akár béke, a konfliktus de-eszkalációja, vagy a támogatást élvező fél győzelemre juttatása. A beavatkozó szereplők ezeket a célokat úgy érik el, hogy megváltoztatják legalább egy harcoló fél kapacitását. Ez a kapacitás változás lehet akár a támogatott fél katonai erejének növelése, egy nem állami szereplő legitimálása azzal, hogy a béketárgyalások hivatalos tárgyalófelévé és így a poszt-konfliktus periódusában történő politikai rendezés integráns részévé válik.

A külső szereplők beavatkozása a polgárháború hosszának és kimenetelének egy fontos független tényezője (Regan 2002; DeRouen and Sobek 2004). Az intervenció egy strukturális változást eredményez a polgárháborús környezetben és az addig államon belüli háborút egy nemzetköziesített polgárháborúvá változtatja. Az Uppsala Conflict Data Programme (UCDP) szerint, a nemzetköziesedett polgárháború egy kormány és egy belső felkelő csoport közötti konfliktus, amelybe külső szereplők avatkoznak be azzal, hogy csapataikat a háborúba küldik (Pettersen & Wallenstein 2015: 549). Ez a definíció viszont problematikus, hiszen nem veszi figyelembe azt, hogy a beavatkozó államok számos nem katonai módszerrel is képesek befolyásolni egy-egy polgárháború kimenetelét. Jelen disszertáció Regan (2002) definícióját használja amikor beavatkozásról beszél: Regan szerint a beavatkozás egy olyan helyzet, amikor “egy harmadik szereplő a rendelkezésére álló erőforrásait arra használja, hogy a polgárháború kimenetelét befolyásolja (2002:9). Ennek alapján a beavatkozás a következő kategóriákra bontható: diplomáciai intervenció (mediáció, arbitráció, tárgyalások) (Regan & Aydin 2006); kényszerítő és támogató formájú gazdasági intervenciók, mint a nemzetközi szankciók vagy a segélyezés (McNab & Mason 2007); nyílt vagy titkos támogatás, mint a pénzügyi támogatás, a harcoló csapatok kiképzése és fegyverrel való ellátása (Salehyan 2009; Salehyan et al. 2011); közvetlen katonai beavatkozás (Balch-Lindsay et al. 2008); és béketeremtő missziók kiküldetése (Fortna 2004; Hegre et al. 2019).

A szereplő központú elemzés irányvonalain maradván fontos megállapítani, hogy a külső támogatás keresleti és kínálati oldallal is rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a külső szereplőknek (államok és/vagy nem állami szereplők) képesnek és érdekeltek kell lenniük a támogatás biztosításában (kínálati oldal). Ezen kívül a polgárháborús feleknek (mind a kormánynak és/vagy a nem állami szereplőknek) el kell fogadniuk és képesnek kell lenniük felhasználni a számukra nyújtott támogatást (keresleti oldal) (Siverson & Starr 1990;

² A felkelő csoportoknak nyújtott külső támogatást a feleket közelebb mozdítja egy „hatalmi egyensúlyi” helyzethez, amelyben egyik fél sem képes nyerni. Mivel a külső erőforrások bővülnek, a felek folyamatosan megújulhatnak, és így patthelyzetbe kerülnek (Zartman 2001).

Salehyan et al. 2011). A beavatkozó államoknak ezen felül valamilyen típusú motivációval is rendelkeznek általában. A humanitárius indokok fontosak lehetnek, azonban gyakran stratégia megfontolás áll eme külpolitikai döntés hátterében. A támogatás egy speciális, alacsony költségű beruházásént értelmezhető, amely képes a rivális ellenfelét gyengíteni, illetve értelmezhető egy úgynevezett konfliktus delegációs módszerként is (Salehyan 2010). Bizonyos intervenciók – mint a béketeremtő missziók és a béke tárgyalások – a polgárháborúk békés rendezésének céljával kerülnek bevetésre, míg mások tudatosan meghosszabbítják a polgárháborút bizonyos gazdasági előnyök és profitszerzés céljából vagy a beavatkozó fél saját stratégiai pozíciójának javítása céljából (Balch-Lindsay et. al 2008; Balch-Lindsay & Enterline 2000). Mindezek mellett fontos megjegyezni, hogy az intervenció jelenléte, típusa és mértéke nem állandó a konfliktus életrajza során. A külső szereplők polgárháborús beavatkozását vizsgáló irodalom leggyakrabban a beavatkozás jelenlétét/hiányát rögzíti. Azonban így nem kapunk teljes képet az intervenció dinamikus jellegéről és a konfliktus során bekövetkezett változásokról. Egy további fontos hiányosság, hogy míg a támogató és a támogatott csoportok közötti viszonyrendszert számos mű vizsgálja, azonban a versengő intervenciók során a beavatkozó külső felek közötti kapcsolatrendszert és annak változását nem vizsgálják ezek a művek. A harmadik fontos hiányosság, hogy az intervenciók vizsgálata során általában csak egy bizonyos típusú beavatkozás kerül vizsgálatra (például a katonai). Az utolsó és egyik legfontosabb hiányosság ebben a kutatási programban pedig, hogy a támogatott feleket egy zárt csoportként kezelik a kutatók és nem fordítanak kellő figyelmet eme csoportok azon képességeire, hogy támogatóikat befolyásolják.

Felelősi kormányzás

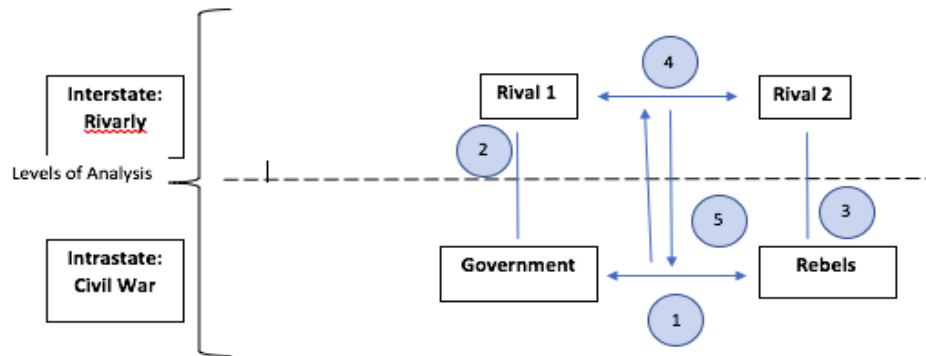
Bármilyen kutatási program, amely harmadik felek polgárháborús beavatkozását vizsgálja nem nyújt teljes képet, amennyiben nem fordít kellő figyelmet arra, hogy a támogatott csoportok *hogyan használják fel* a támogatást. A felkelők kormányzásnak kutatási programja betekintést enged olyan folyamatokba, mint, hogy hogyan tudnak felkelő csoportok a lakosság szemében legitim szereplőkké válni, hogyan alakul a lakosság hétköznapi élete a felkelők uralma alatt és, hogy hogyan alakítják át a felkelők a hatalmuk alatt lévő területek szociális és politikai életét (Olson 1993; Metelits 2009; Kasfir 2005; Mampilly 2011; Weinstein 2006; Huang 2012). Ez az irodalom azonban mindeközéig nem fordított kellő figyelmet arra, hogy a külső szereplők hogyan képesek a felkelői kormányzás kialakulását illetve fennmaradását segíteni.

A fentieket összefoglalva négy fő hiányosságot állapíthatunk meg a felsorolt kutatási programokban: 1) nem tudunk eleget a stratégiai riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozási hajlandóságáról 2) nincs elég empirikus kutatás a különböző típusú beavatkozási módszerekről illetve azok interakciójának hatásáról a polgárháborús dinamikákra 3) nincs megfelelő vizsgálat arról, hogy a külső támogatás jelenléte hogyan befolyásolja a felkelők kormányzását 4) illetve rendkívül keveset tudunk arról, hogy a felkelői csoportok hogyan tesznek szert és hogyan használják fel a különböző, katonai és nem-katonai típusú támogatást és hogy hogyan képesek befolyásolni támogatóikat. Jelen disszertáció eme hiányosságokat orvosolja a jemeni esettanulmányon keresztül.

Elméleti és elemzési keret

A következő rész a nemzetközi beavatkozás és a polgárháború közötti kapcsolat átfogó elemzését tartalmazza, megvizsgálva az államközi riválisok beavatkozását a harmadik felek polgári konfliktusaiba és a konfliktusban részt vevő feleknek a riválisok dinamikájának befolyásolására irányuló képességét. Az 1. ábra az elemzés szintjeit és az ebben a szakaszban tárgyalt kapcsolatokat ábrázolja.

1. Ábra: Elemzési keret

A harmadik felek polgárháborújába beavatkozó riválisok egyedi stratégiai dilemmával szembesülnek. Ezek a dilemmák a riválisok elsődleges célkitűzéseiből és e célok elérésének eszközeiből fakadnak. A riválisok elsődleges stratégiai célja ellenfelek befolyásolása, de amint azt Vasquez (1996) és Salehyan (2009) is megállapította, a riválisok célja a közvetlen katonai konfrontáció elkerülése is. Ha az egyik fél észreveszi, hogy riválisa beavatkozott egy harmadik országbeli polgárháborúba azáltal, hogy támogatást nyújt egy polgárháborús szereplőnek (pl: rivális 1 támogatja a kormányt), akkor ez a lépés a másik riválist arra ösztönzi, hogy az is bekapcsolódjon ugyanabba a konfliktusba a másik polgárháborús fél számára nyújtott támogatás révén (rivális 2 támogatja a lázadókat). Ez a dinamika egy akció-reakció helyzetet tükröz (Toukan 2019). A riválisok elsődleges célja továbbra is az, hogy költségeket rójanak ellenfelükre, ám ezt nem direkt konfrontációval, hanem úgy érik el, hogy a polgárháború hosszát, költségeit és eredményét befolyásolják. Az államok tudatában vannak az autonómia esetleges elvesztésének, amikor a proxyk használatáról döntenek, de tisztában vannak azzal is, hogy az átruházás egy költségmegtakarító eszköz (Salehyan 2011: 495). A támogatás fenntartása abból a motivációból származhat, hogy ösztönözze a rivális arra ösztönözze ellenfelét, hogy az is folytassa támogatását és így több pénzügyi erőforrást használjon fel, mint amennyit egyébként tenne. Emellett a riválisok fenntartják támogatásukat egy másik, pszichológiai dinamika miatt is: Ahogy azt Thompson (2015) kimutatta, a tartós rivalizálás egyik jellemzője az, hogy az idő múlásával a riválisok hajlamosak a nem rivalizációval összefüggő eseményeket rivalizálásuk részeként értelmezni. Ez azt jelenti, hogy míg a beavatkozás korai szakaszában az elsődleges cél az volt, hogy az egyik fél költségeket rójon a másikra, az idő előre haladtával a riválisok bizonyos pszichológiai dinamikájának köszönhetően elkezdik a folyamatban lévő polgárháborút a saját versengésük részeként ábrázolni. Az itt bemutatott folyamat a riválisok *konfliktusintegrációs mechanizmusában* ölt testet.

De pontosan hogyan hosszabbíthatják meg a külső beavatkozások a polgárháborúkat? Egy potenciális, ámde gyakran figyelmen kívül hagyott válasz erre a kérdésre a polgárháborús felek vizsgálatában rejlik. Ez azt jelenti, hogy megvizsgáljuk, hogy a polgárháborús felek hogyan alakítják szponzoraik egymásról alkotott felfogását. Ugyanazzal a megállapítással kezdem ezt a részt, amelyet államközi riválisok esetében is tettem: A riválisokhoz hasonlóan, a polgárháborús felek is stratégiai célokkal és preferenciákkal rendelkeznek: A kormány célja a status quo megőrzése, míg a felkelők ezt kívánják megváltoztatni (akár a kormány leváltásával, akár a területi függetlenség kivívásával). A polgárháborúban részt vevő feleket elsősorban a saját hazai környezetük érdekli, kevésbé a regionális dinamikák (mint a rivalizálás). A második bizonyított észrevétel az, hogy a polgárháborúk

természetükénél fogva aszimmetrikusak, vagyis a lázadók gyengébbek a kormánynál (pl. : Blattman és Miguel 2010). A két felet azonban egyesíti, hogy mind a kormány, mind a lázadók inkább a hazai erőforrásokra kívánnak támaszkodni egymás elleni harcuk során, mind a humán, a katonai és a pénzügyi erőforrások tekintetében. Ugyanakkor a külső erőforrásokra is szükségük van, mivel azok „megszabadítják a harcoló feleket a belföldi erőforrások korlátjaitól” (Anders 2019: 526).

A polgárháború szereplői, különösen a felkelők, a lehető legnagyobb mértékű támogatás megszerzésében érdekeltek. Azonban a felkelő csoportoknak az is célja, hogy erősnek tűnjenek a harcokban és a tárgyalásokban is. Ez a cél viszont veszélyeztetett, hiszen a támogatás beismerése a konfliktus okának de-legitimizációjához vezethet. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a felkelő csoportok abban érdekeltek, hogy a lehető legtöbb támogatást kapják, azonban mindezt úgy, hogy a lehető legkevesebb információ kerüljön nyilvánosságra a támogatás mértékéről és minőségéről. Ezek a célok együttesen azt hivatottak szolgálni, hogy a felkelők elrejték szponzorfüggőségüket. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy bizonyos körülmények között - és különösen a lázadók számára - a támogatás nyílt elismerése fontos eszköz a legitimációhoz. Jelen elemzési keret azt feltételezi, hogy ez a két típus (a támogatás tagadása és elismerése) nem kizárólagos lehetőségek, hanem inkább a konfliktus fejleményeinek és a lázadók által a konfliktus adott pontján nyújtott támogatástípusoknak a függvényei.

A polgárháborúk racionalista elméleti iskolájában ez azt jelenti, hogy a polgárháborús szereplők arra vannak ösztönözve, hogy mind harci, mind kompromisszum képességeiket elrejték és az erről való privát információkat ne hozzák nyilvánosságra (Thyne 2009). Ez viszont fokozza a polgárháborús felek közötti információs aszimmetriát, így meghosszabbítva a háborúkat (Fearon 1994). Ugyanez várható el a polgárháborús konfliktus szereplőitől, akik lokális szereplőkként képesek formálni a riválisok benyomásait mind a konfliktusdinamikáról (és a folyamatos támogatás szükségességéről), mind pedig a másik beavatkozó félről. A polgárháború szereplői igénylik a külső támogatást és tisztában vannak a támogatók potenciális csoportjával (mind az államok, mind a nem állami szereplők körében). Azokban az esetekben, amikor mind a kormány, mind a felkelők részesülnek külső támogatásban, a harci képességek közelebb kerülnek a paritáshoz. A paritás – vagy akár az arról való meggyőződés is - bizonytalanságot generál, amely viszont eltérő elvárásokat eredményez a relatív erő vonatkozásában, és arra ösztönzi a feleket, hogy folytassák a harcot. Ennek megfelelően a polgárháborús felek érdekeltek a riválisok közötti külső biztonsági dilemmák manipulálásában és így a támogatás megszerzésében. Ezt a folyamatot a *riválisok instrumentalizációjaként* definiálom. Ezen külső és belső dinamika egyidejű jelenléte *hálózatba kötött kölcsönös függőségeket eredményez* (Dorussen et al. 2016) a *konfliktusintegráció* és a *riválisok instrumentalizációjának* közös mechanizmusain keresztül.

Kutatás módszertan

A disszertáció ontológiai és episztemológiai hozzáállása a poszt-pozitivisták megközelítésén nyugszik és kvalitatív esettanulmány-módszertant alkalmaz strukturált-fókuszált összehasonlítás és folyamat elemzés formájában (Seawright és Gerring 2006; George és Bennett 2005).³ Jelen esettanulmány a stratégiai riválisok harmadik országbeli polgárháborúba történő beavatkozását vizsgálja a jemeni polgárháború példáján keresztül.⁴ Mivel a disszertáció célja az okozati mechanizmusok feltárása, a

³ A kvalitatív módszertan ok-okozati logikát alkalmaz és gyakran a visszavezető típusú logikára támaszkodik. Ez azt jelenti, hogy először megvizsgálom az kutatás függő változóját (polgárháború időtartama, intenzitása, konfliktuskezelés), majd megvizsgálom az okokat (független változók) amelyek a felsorolt eredményekhez vezettek.

⁴ Egyes kutatók (Geddes 1990; Collier és Mahoney 1996) a függő változó alapú esetválasztás ellen érvelnek. Azt állítják, hogy az ilyen típusú esetek kiválasztása elfogult következtetéseket eredményez és így a megállapítások csak az elemzett esetre

folyamat elemzés (process tracing) esettanulmányon belüli módszertanát alkalmazom. A folyamat elemzés módszertanának definíciója a következő: „kísérlet az okozati folyamat - az okozati lánc és az okozati mechanizmus – azonosítására egy független változó (vagy változók) és az eredmény vagy a függő változó között” (George & Bennett 2005: 206). A folyamat elemzés egy mechanizmusalapú elemzést jelent és a mechanizmusok a megfigyelhető következményeik azonosításával mérhetők. Az ok-okozati következtetések érvényességének biztosítása érdekében három forrást használok fel az empirikus kutatás során: egy általam kódolt mediációs és tüszünet-adatbázist⁵, 14 strukturált elit interjút⁶, illetve elsődleges és másodlagos forrásokat.

Empirikus elemzés

Riválisok intervenciók hajlandósága

A riválisok motivációinak és a harmadik felek polgárháborújába való beavatkozási hajlandóságának magyarázata érdekében az empirikus elemzést a szaúdi-iráni rivalizáció 1979 és 2018 közötti történelmi áttekintésével kezdem (lásd a disszertáció 6. fejezetét). Ezt a fejezetet a következő konklúziókkal zárom: Az elemzett időszak során Szaúd-Arábia és Irán elkerülte a közvetlen katonai konfrontációt, mégis gyakran beavatkoztak harmadik felek konfliktusaiba. Másodszor, a rezsimbiztonság megőrzésének igénye (a status quo és a forradalmi eszközök révén) ösztönzi mindkét országot egymás és harmadik felek belső ügyeibe történő beavatkozásra. Harmadszor: a vallási perspektíva egy fontos transznacionális identitásjelző, amely elősegíti a konfliktus szereplőinek mozgósítását a harmadik államokban. Fontos szempont, hogy ezt a vallási narratívát a polgárháborús konfliktus szereplői is felhasználják, amikor külső támogatást keresnek. Végül, a nem erőszakos hatalom kiterjesztési eszközöket, mint például a vallási oktatást mindkét ország gyakran alkalmazza erőforrásaik kiterjesztése érdekében.

A jemeni konfliktus és az Ansar Allah (Houthi) felkelő csoport háttere

Mely tényezők tették lehetővé a két konfliktus kialakulását és harmadik felek beavatkozását Jemenben? Azzal a megállapítással kezdem, hogy bizonyos strukturális jellemzők fontos következményekkel járnak a felkelő csoportok szervezeti képességére (Collier & Hoeffler 2003). Jemen az Arab-félsziget stratégiai délnyugati sarkában helyezkedik el és az ország hegyvidéki területei „mindig kedveztek a lázadóknak” biztonságos menedékhelyek biztosításával (Clark 2010: 250). Jemen ezen kívül a „legszegényebb ország az Arab-félszigeten” (Lackner 2014, Világbank 2019). Ez volt a helyzet már jóval a jelenlegi konfliktus kitörése előtt és az ország fejlesztési mutatói jelentősen romlottak a

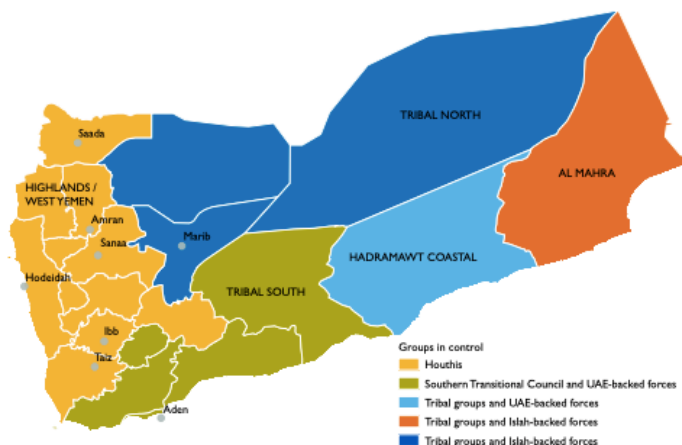
vonatkoztathatók. A függő változó kiválasztásával járó lehetséges problémák enyhítése érdekében két polgárháborút hasonlítottam össze ugyanazon országon belül. Ez a típusú eseten belüli összehasonlítás lehetővé teszi, hogy a legtöbb független változó konstans maradjon, kivéve a függő változót, azaz: az államközi riválisok beavatkozását (Collier és Mahoney 1996: 89-90).

⁵ A tüszüneti adatbázis a PRIO és az ETH Zürich által kifejlesztett globális tüszünet adatkészlet része. A projektet a norvég külügyminisztérium támogatásával valósult meg. Ez az adatbázis kompatibilis más UCDP adatokkal. A kódolás alapja a helyi és nemzetközi hírforrások angol nyelvű felhasználása a Factiva weboldalon keresztül. A jemeni tüszünet adatbázis kódolására 2018. december és 2019. június között került sor, és több mint 13.200 cikk vizsgálatával készült el. A kódolt megfigyelési egység a tüszüneti nyilatkozat volt, azaz: minden egyes szereplő, aki tüszünetet hirdetett egy másik címzett felé, egy megfigyelésnek minősül. Mindegyik tüszünethez 26 változót kódoltunk. A kódolás szabályrendszere és a kódolt eset a disszertáció mellékletének részét képezi.

⁶ Emellett 14 félig strukturált mélyinterjút készítettem 2017. augusztus és 2019. március között azokkal az egyénekkal, akik betekintést nyertek az szaúdi-iráni rivalizáció polgárháborús beavatkozási folyamatainak különféle megnyilvánulásaiba (pl. Tárgyalások és humanitárius segítségnyújtás). Az interjúk körülbelül 1,5 órán át tartottak és Skype-on vagy személyesen történtek. Az interjúk egy 12 pontos interjú útmutatón alapultak (lásd az értekezés mellékletét).

konfliktus kitörése óta. A gazdasági problémákat tovább fokozza a demográfiai nyomás: A konfliktus előtt Jemené volt a régió egyik leggyorsabban növekvő népessége (Day 2012). Jemen lakossága körülbelül 28 millió ember, többségük az iszlám vallás szunnita ágához tartozik, míg körülbelül 34–45% zajdi síita iszlám hívő és a lakosság kevesebb mint 1% -a tartozik más vallási kisebbségekhez (Brandt 2018: 22). Jemenben a fegyverek is széles körben elterjedtek, ez egy másik olyan tényező, amely növeli a polgárháború kitörésének lehetőségét (Collier & Hoeffler 2003). Jemen a második legtöbb fegyverrel rendelkező nemzetként azonosították (Small Arms Survey 2007). A felkelők fegyverkezési költségei alacsonyak, mivel a kézi lőfegyverek és könnyű fegyverek magas számban állnak rendelkezésre és az ezen fegyverek feletti kormányzati ellenőrzés gyakorlatilag nem létezik. Végül, Jemenre egyedülálló kettős kormányzati struktúra jellemző. Történelmileg a központi kormányzat csak korlátozott mértékben volt képes ellenőrizni és hatalmat gyakorolni az ország perifériás tartományai felett. A vízhiány, a munkalehetőségek hiánya és a szélsőséges időjárási viszonyok mind olyan tényezők, amelyek hozzájárultak annak az északi régióknak a fél-autonóm jellegéhez, ahonnan a Houthi felkelő csoport származik. Itt a domináns társadalmi rendező elv a törzsekre és a törzsi gyakorlatokra (qabyla) épül. A gyakorlatban a törzsi szövetségek és fontos pozíciókat betöltő vezetőik felelősek a konfliktus-rendezés, a közszolgáltatások és az egyéb alapvető állami feladatok ellátásáért. Ezért a helyi lakosság lojalitása ezeken a szociokulturális struktúrákon alapul, és mint ilyen, a terület és a hatalom eltérően van megszervezve, mint a vesztfáliai állammodell esetében.

Térkép 1: Jemen: területi hatalom megoszlása 2019-ben

Forrás: Palik & Rustad 2019

Az Ansar Allah, vagy szélesebb körben a Houthi mozgalom néven ismert csoportosulás a zajdi síita vallási kisebbségből származik Jemen északi tartományjaiból. A zajdi Imamátust 893-ban hozták létre Jemen északi részén és az 1962-es forradalomig tartott. Noha a zajdi síizmus (vagy az úgynevezett „Ötös síita vallás”) a síita iszlám egy alfaja. Ez a vallás doktrinálisan különbözik az Iránban, Irakban és Libanonban domináns „Tizenkettes síizmustól”. Valójában a zajdi vallási gyakorlatok közelebb állnak a szunnita iszlámhoz (Bonneyoy 2009: 1). Az Ansar Allah-t a sadah (sing. Sayyid) társadalmi réteg tagjai alapították és vezették.⁷ Az 1962-es forradalom utáni korszak egy elit-átalakulást eredményezett, amelyben a sayyid hegemoniát sejkerekre épülő hegemonia váltotta fel (Brandt 2017: 50-57). Brandt (2017) az Imamátus utáni korszakot úgy jellemzi, mint egy „nagy emberek játékát”,

⁷ A jemeni sadah az első Zajdi Imám, Yahya b. al-Husayn leszármazottai, akit a törzsi vezetők meghívtak Jemenbe a törzsek közötti erőszakos konfliktus Sharia alapján történő közvetítésére (Dresch 2001: 8). A törzsek közötti konfliktus sikeres megoldása után Yahya Saada-ban maradt és megalapította a Zajdi államot a Zajdi Hadawi jog alapján (Brandt 2017: 21).

amelyben a törzsi vezetőket a kormány lefizette, mégpedig úgy, hogy beillesztette őket fontos kormányzati és katonai pozíciókba.⁸ Ezek a fejlemények egy ellenállási mozgalmat váltottak ki, amelyet az al-Houthi család vezetett. Ennek az ellenállási mozgalomnak az első intézményesített megnyilvánulása a Believing Youth (BY vagy Shabab al-Moumineen) szervezet létrehozása volt 1990-ben. A BY oktatási központok a marginalizált északi jemeni fiatalok megsegítése jöttek létre. Amikor a BY megnyitotta nyári táborait, hogy fokozatosan visszanyerje helyi befolyását, azzal egyidőben politizálták a zajdi ügyet (Freeman 2009: 1008). Ennek a helyi intézménynek a célja a zajdi törzsi fiatalok újbóli identitásának kiépítése és erősítése és a vahhábista befolyás elleni küzdelem volt. A BY gyorsan növekedett és 1994-re legalább 15 000 tagot tudhatott maga mögött (Brandt 2017: 117; Granzow 2015: 163).

Ali Abdullah Saleh elnök 1978 közepétől 2011 novemberi lemondásáig vezette Jement. Noha az 1990 utáni egyesített Jemen nominálisan többpártrendszer volt, Saleh Néppártja/General People's Congress (GPC) pártja uralta a politikai teret (Schmitz & Burrowes 2018: 414) és az egyetlen ellenzék az al-Islah párt volt.⁹ Jement hagyományosan egy kis számú elit irányította, akiknek többsége az északi hegyvidéki tartományokból származott és szoros törzsi kapcsolatokat ápoltak Saleh saját Sanhan törzsével. A kormány belsőleg a kooptatív (összeköttetésben lévő), kényszerítő és opportunistá szövettségek révén tartotta fenn hatalmát. A patronázs rendszer (vagy klientilizmus) kiterjedt a politikai, biztonsági és gazdasági életre és elhatalmasodó korrupcióhoz vezetett (Phillips 2011; Alley 2010; Clark 2015). Az egyesülés utáni többpártrendszer lehetőséget teremtett a zajdik politikai képviselőjére. Az al-Haqq pártot 1990-ben alapították az al-Houthi és más családok, mint versenytárs a szalafisták által támogatott Islah párt ellen. Badr al-Din al-Houthi volt a párt alelnöke és Hussein al-Houthi, Badr al-Din legidősebb fia, megnyerte az 1993. évi választásokat, de elvesztette az 1997. évi választásokat (Brandt 2017: 119). Ezt követően Badr al-Din elfordult a politikától és az 1999 és 2000 közötti időszakot Iránban és Szudánban töltötte, majd visszatért Saada tartományba és a BY munkájához való hozzájárulásra összpontosított (Brandt 2017: 131). 2001-ben a BY felbomlott a Houthi család, valamint Muhammad Izzan és al-Din al-Muayyadi vezette frakció között (Brandt 2017: 132). A Hussein al-Houthi által vezetett csoport, az Ashab al-shiar (a szlogen követői), alkották a Houthik eredeti csoportját (uo.). Az Allah Ansar felkelő csoport tehát teológiai mozgalomként indult, hogy megakadályozza a zajdi identitás eltűnését, majd később katonai ellenállási mozgalommá alakult és mára a Jemen de facto kormányává vált.

Az összehasonlító esettanulmányok háttéré (A 2004-2010 közötti háborúk és a 2014-2018-as nemzetköziesedett polgárháború)

A Saada háborúk (2004-2010) és az internacionalizált polgárháború (2014-2018) megfelelő esetek az összehasonlításhoz, mivel mindkét konfliktus a Houthi felkelő csoport és Jemen kormánya között zajlott ugyanabban az országban. Ugyanakkor, 2020-tól kezdve a nemzetközivé vált polgárháború több harcoló féllel zajlik. Ez a disszertáció azonban nem vizsgálja a kormány és a Déli Átmeneti Tanács (Southern Transitional Council/STC) közötti konfliktust, valamint a Houthik és az STC, valamint más

⁸ A kormány szemszögéből ez a rendszer két célt szolgált: biztosította a sheikek lojalitását és kiterjesztette az állam befolyását az egyébként távoli és nehezen kormányozható területekre. Ez a modell alkotta Saleh és az északi hadisz törzs monopóliumát.

⁹ A jelenlegi Jemeni Köztársaságot 1990-ben hozták létre, amikor Dél-Jemen, korábban a Jemen Demokratikus Népi Köztársaság (PDR) és Észak-Jemen, azaz a Jemeni Arab Köztársaság (YAR) egyesült Ali Abdullah Saleh és az Általános Népi Kongresszus vezetése alatt.

szalafi militáns csoportok közötti konfliktusokat.¹⁰Továbbá, nem tárgyalom az ún. „harmadik háborút”, azaz az Egyesült Államok által vezetett terrorizmusellenes kampányt Jemenben.

A Saada háborúk (2004-2010) hat összecsapást foglaltak magukba, amelyek Jemen északi részén játszódtak, a Houthik és a kormány között, amelyet abban az időben Saleh elnök vezetett. 2003 elején Hussein al-Houthi megkezdte felszólalásait a terrorizmus elleni háború keretében szignifikánsan megerősödött Jemen-USA szövetség ellen és az északi régió gazdasági és társadalmi-politikai marginalizálódása ellen. Széles körben látogatott pénteki prédikációi felkeltették a biztonsági hatóságok figyelmét és Hussein politikai aktivizmusát hamarosan az állambiztonságot fenyegető tevékenységnek tekintették (Salmoni et al. 2010: 7). A kormány azt állította, hogy a Houthikat Irán finanszírozza és támogatja és a csoport célja az Imamátus politikai rendszerének helyreállítása (Salmoni et al. 2010; Boucek 2010: 6). Akkoriban Saleh elnök a kormány terrorizmusellenes erőfeszítéseinek részeként folytatta küzdelmét a Houthik ellen (Hammond 2012). A Houthik az mondták, hogy a mozgalom társadalmi-gazdasági és politikai sérelmek miatt lép fel a kormánnyal szemben és a híresztelésekkel ellentétben, nem tettek utalásokat a kormány leváltására. 2007-ben Saleh meghívta a katar Emírt, hogy közvetítsen a háborús felek között. A katar mediáció két rövid ideig tartó tűzszünetet eredményezett. 2009-ben Saleh felfüggesztette a katar békeközvetítést, mivel a Saada régió újjáépítési alapjának folyósításával kapcsolatos nézeteltérések alakultak ki a két fél között (Palik & Rustad 2019). 2009-ben a konfliktus Szaúd-Arábia közvetlen katonai beavatkozása révén regionális jellegűvé vált és a harcok 2010. július 13-ig folytatódtak. A harcok folyamán több mint 250. 000 embert telepítettek ki lakóhelyükről, több ezer ember vesztette életét és az északi tartományok további infrastrukturális és gazdasági csapásokat szenvedtek (Salmoni et al; 2010; Boucek 2010: 2). A Saada háborúk bár 2010-ben véget értek, de anélkül, hogy a felek orvosolták volna a Houthik alapvető problémáit.

Nemzetköziesedett polgárháború (2014-2018)

A 2011-es arab felkelések Jemenben Saleh 33 éve tartó elnökségének végét eredményezték. Saleh-nek helyi és nemzetköz nyomásra, az Öböl-menti Együttműködési Tanács (GCC) és az ENSZ által támogatott, a „Jemeni átmeneti folyamat végrehajtási mechanizmusáról szóló megállapodás” értelmében le kellett mondania. A harmadik felek béketeremtési kísérleteiről szóló következő rész részletezi a mediációs tevékenységek hatását ebben az időszakban. Összességében a végrehajtási mechanizmus és az azt kísérő intézkedések (pl: Nemzeti Párbeszéd Konferencia/National Dialogue Conference/NDC) nem voltak képesek megakadályozni a polgárháborút.¹¹ 2014-ben a Houthik egyesítették csapataikat korábbi ellenfelükkel, Saleh elnökkel és leváltották az új elnök, Hadi kormányát. 2015. március 25-én, amikor a Houthi lázadók elérték Jemen ideiglenes fővárosát Aden-t, Szaúd-Arábia Hadi elnök kérésére megkezdte katonai beavatkozást a jemeni polgárháborúba.¹² A

¹⁰ 2015-re a hadsereg széttöredezett a Hadi lojalisták és más, Saleh volt elnökhöz lojális csoportok között, akik támogatást nyújtottak a Houthiknak. A jelenlegi heterogén anti-Houthi koalíció a jemeni hadseregből, a Salafi Al-Abbas brigádból és több mint 90 000 milíciából áll, beleértve az Egyesült Arab Emírségek által kiképzett és felszerelt Security Belt Forces és a helyi elit erők, valamint számos nem szövetséges, azonban fegyveres helyi törzsi csoportból (S / 2018/68). Ardemagni (2018) megjegyzi, hogy a jemeni biztonsági erőknek nyújtott széles körű külföldi támogatás a jemeni szalafista csoportok egyre növekvő militarizálódásához vezetett, amelyeket a háború utáni jemeni számára az egyik legnagyobb kihívásnak tekinthető.

¹¹ 2012 februárjában Abed Rabbo Mansour Hadi volt alelnököt, mint egyetlen jelöltet választották ideiglenes elnökké egy két éves átmeneti periódusra. Az NDC (2013–2014) feladata a nemzeti konszenzus elérése volt egy új jemeni politikai rendszerről. Az NDC az összes korábban marginalizált csoport, például a Houthik, a déli mozgalom, a nők, az ifjúság és a civil társadalom bevonásával történt.

¹² Az UCDP nem tett közzé adatokat a jemeni kormány és Ansarallah közötti konfliktusról 2015 előtt a megállapított összeférhetetlenség hiánya miatt. Az UCDP szerint „a kormány és Ansarallah közötti konfliktust évekig nem vették fel az

Szaúd- Arábia és az Egyesült Arab Emírségek által vezetett tíztagú koalíció elindította a „Döntő vihar műveletet” (Operation Decisive Storm) azzal a céllal, hogy helyreállítsa Hadi legitim kormányát és visszafordítsák a Houthik területi hódításait, akiket iráni finanszírozású katonai csoportként tartanak számon. A koalíció a légi és a földi erőkkel harcol és hírszerzési, logisztikai és katonai támogatást kap olyan országoktól, mint például az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság vagy Németország. 2015 és 2018 között Jemen a világ legnagyobb humanitárius katasztrófájává vált.

Strukturált-fókuszált összehasonlító elemzés

A Saada háborúk (2004-2010) és a nemzetközivé vált polgárháború (2015-2018) összehasonlítása során, George & Bennett (2005) megközelítését választottam a strukturált, fókuszált összehasonlítás elvégzéséhez. A szerzők úgy definiálják ezt a módszertant, hogy „az egyes esetekre egységesített, általános kérdéseket kell feltenni (...), amelyek nélkülözhetetlenek az összehasonlítható adatok megszerzésének biztosításához”(George & Bennett 2005: 69). Az 1.-es táblázat tartalmazza azokat a kérdéseket, amelyekre az összehasonlító elemzést építettem és amelyet mindkét esetben alkalmaztam.

1. táblázat: Strukturált-fókuszált összehasonlítás, kérdések listája

Mechanizmus	Kérdés
Konfliktus-integráció	Nyújtott Szaúd-Arábia támogatást valamelyik fél számára Jemenben?
	Milyen támogatást nyújtott Szaúd-Arábia?
	Irán támogatta-e bármelyik oldalt Jemenben?
	Milyen támogatást nyújtott Irán?
	Hivatkozott Szaúd-Arábia Iránra, amikor támogatást nyújtott a jemeni kormánynak?
	Utalt-e Irán Szaúd-Arábiára, amikor támogatást nyújtott a Houthiknak?
Rivalizációs integráció	Elismerik-e a Houthik az iráni támogatást?
	Elismeri-e a kormány Szaúd-Arábia támogatását?
	A Houthis utalnak-e az iráni támogatásra úgy, hogy Szaúd-Arábiával való rivalizálásra hivatkoznak?
	Utal-e kormány a szaúdi támogatásra úgy, hogy Iránnal történő rivalizására hivatkozik?

UCDP adataiba a megállapított összeférhetlenség hiánya miatt. Az UCDP meghatározásai szerint az összeegyeztethetlenség vagy a konfliktus tárgya lehet akár a kormányzattal (a politikai rendszer típusa, a központi kormányzat cseréje), akár a területtel (szétválás vagy autonómia az államközi konfliktusok esetén) kapcsolatos. Ansarallah kitért arra, hogy nem akarják megdönteni a kormányt. A csoport a társadalmi-gazdasági igazságtalanság megszüntetését követelte, valamint a Houthi törzs politikai diszkriminációját. 2014. március 9-én azonban a csoport vezetője, Abd-al-Malik al-Houthi a kormányt lemondásra szólította fel. ” UCDP: Ansarallah profil. Letölthető: <https://ucdp.uu.se/#/actor/1091.2016> 03.06.

A külső támogatás változatai

A következő empirikus elemzés a jemeni polgárháborúba történő beavatkozás formáját, funkcióját és felhasználását reprezentálja az elsődleges források széles körének - elit interjúk és a tűzszünet adatbázisának- és a másodlagos források felhasználásával. Fontos szem előtt tartani, hogy Szaúd-Arábia és Irán különféle bilaterális történelmi kapcsolatot ápolt Jemennel. Szaúd-Arábia, Jemen közvetlen szomszédja, így történelmileg a legaktívabb külső szereplő a jemeni belügyekben (Phillips 2011: 75). Szaúd-Arábia stabilitást támogató politikát folytat Jemennel szemben. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy bármi olyan politikai erőt támogat, amelyet szükségesnek tart ahhoz, hogy Jemen ne jelentsen biztonsági fenyegetést a Királyságra, illetve, hogy biztosítsa a hozzáférést a Bab el-Mandeb-szoroshoz, amely összeköti a Vörös-tengert az Indiai-óceánnal és Szaúd-Arábia fő útvonala az olaj export számára. (Salisbury 2017). A szaúdi királyság, hogy befolyását kiterjessze Jemenben, számos opportunistá szövetségeket kötött és kiterjedt gazdasági támogatást nyújtott a kormánynak. Iránnak viszont kevésbé közvetlen kapcsolata van Jemennel: Teherán barátságos kapcsolatokat tartott fenn Jemen Demokratikus Népi Demokratikus Köztársaságával (PDRY) (Salisbury 2015: 4), míg az 1990-es éveket szívélyes kapcsolatok jellemzik. A 4. és 5. interjúalany megjegyzi, hogy „számos jemeni hallgatók utazott Iránba az 1990-es és a 2000-es évek elején” (2014. augusztus 2., Oslo). Ebben az időszakban történt, hogy Husszein-al Houthi is Iránba utazott, hogy az ottani oktatási rendszerben részesüljön. A 2000-es évek közepéig Jemen és Irán nem alakított ki jelentős gazdasági kapcsolatokat (Zweiri 2016:11). A következő fejezet részében azokat a különféle típusú támogatásokat vizsgálom (katonai, békekísérletek, tűzszünetek, humanitárius segélyek, vallási hatalom kiterjesztése), amelyeket a jemeni kormány és a Houthi felkelők kaptak Szaúd-Arábiától és Irántól. A második táblázat ezen kategóriákat és példákat tartalmaz.

2. táblázat: A Houthik és a jemeni kormány külső támogatása (2004-2018)

	Szaúd-Arábia – Jemen kormánya		Irán - Houthik	
	<i>Katonai támogatás</i>	<i>Nem katonai támogatás</i>	<i>Katonai támogatás</i>	<i>Nem katonai támogatás</i>
2004-2010	Határokon átnyúló katonai beavatkozás	vahhábista vallás exportja	2009: tankok és helikopterek ellen bevethető rakéták	oktatás biztosítása a Houthi csoport tagjai számára
2014-2018	Légi és belföldi csapatok biztosítása, helyi biztonsági erők kiképzése	GCC által kezdeményezett béketervezet, a legnagyobb humanitárius segélyező	UAV, üzemanyag, ballisztikus rakéták, katonai kiképzés	4 pontos békejavaslat; média jelenlét támogatása; képzés a "felkelő kormányzásról"

Katonai támogatás

A Houthik a Saada háborúk alatt hat éven keresztül szórványos gerillaháborúkat folytattak a hegyvidéki erődjeikben, azonban mára képesek kifinomult, több frontos katonai kampányt folytatni a városi területeken. Ez az átalakulás annak tulajdonítható, hogy a Houthik magasabb minőségű katonai felszerelésekhez jutottak az évek során, mind külső, mind belső forrásokból (S / 2015/125: 22). A Houthik 2011-től kezdve kifosztották és hozzáférést kaptak tankokhoz, tüzérségekhez, légijármű-fegyverekhez és rövid hatótávolságú ballisztikus rakétákhoz, valamint az állambiztonság intézményi

struktúráihoz, azaz a védelmi minisztériumhoz és a hírszerző szolgálatokhoz (Knights 2018: 17). A Houthik kritikus katonai fejlődésére 2014-ben, Saleh elnökkel kötött opportunistá és pragmatikus szövetségük következtében került sor. Külsőleg, bár korlátozott mértékben, de az iráni támogatás segítette a felkelők előretörését. A kifinomultabb fegyverrendszereket, például pilóta nélküli légi járműveket (UAV) Iránban gyártották és csempészték a Houthiknak (CAR 2017: 3). Kevés, az iráni támogatással kapcsolatos empirikus bizonyíték áll rendelkezésre: Nincs bizonyíték például arra, hogy Irán 2009 előtt bármilyen támogatást nyújtott volna a Houthiknak (Zweiri 2016: 31). Az ENSZ 2016. évi szakértői testületének jelentése szerint Irán 2009 óta szállít fegyvereket és üzemanyagot a Houthi lázadóknak (S / 2016/73: 22-25). A jelentés részletezi azokat a különféle eseteket, amikor az iráni halászhajók több száz tank- és helikopter rakétát próbáltak titokban szállítani a felkelők számára.

Nem-katonai támogatás

Béketeremtési kísérletek és tűzszünetek

A disszertáció elméleti keretrendszere szerint az államközi riválisok különböző módokon képesek befolyásolni a harmadik országbeli polgárháborúk kimenetelét. A mediáció, avagy a béketárgyalások szervezése és vezetése egy ilyen nem-katonai módszer. A 3. táblázat áttekintést nyújt a külső szereplők által vezetett békekísérletekről. A következő rész tehát harmadik felek békekísérleteinek és tűzszüneti tárgyalásainak alakulását elemzi Jemenben. Ebben a szekcióban is arra fókuszálok, hogy felmérjem Szaúd-Arábia és Irán részvételének relatív mértékét. A tűzszüneteket fontos elemezni, mivel azok stratégiai eszközök lehetnek a konfliktusban részt vevő felek számára (Clayton et al., 2019). Például, amint azt a tűzszüneteket elemző rész is alátámasztja, kezdetben a Houthik területi foglalásai azért voltak lehetségesek egyrészt, mert csapataikat egyesítették Saleh-el, másrészt pedig tűzszüneteket kötöttek a helyi törzsekkel. Ez a szekció azért különösen fontos, mert empirikusan bizonyítja, hogy az a populáris feltevés, miszerint Irán tette lehetővé a Houthik területi terjeszkedését, téves (Reuters 2014). A 3. táblázat felsorolja azokat a külső szereplőket (államok és nemzetközi szervezetek), akik a jemeni konfliktus béketárgyalásaiban részt vettek 2004 és 2018 között.

3. Táblázat: Mediáció Jemenben (2004-2018)

Év	Mediátor	Eredmény
2007	Katar	tűzszünet
2008		Dohai megállapodás
2011	GCC	GCC béketerv
2014	Jamal Benomar (ENSZ)	NDC konzultáció
2015	Ismail Ould Cheikh Ahmad (ENSZ), John Kerry (US)	Genfi béketárgyalások
2016		Kuvaiti béketárgyalások
2018	Martin Griffiths (ENSZ)	Stockholmi megállapodás

2004 és 2018 között Katar, az ENSZ, az EU, az Egyesült Államok és az Öböl-menti Együttműködési Tanács mind megkísérelt közvetíteni a kormány és a Houthi felkelők között. A mediációs erőfeszítéseket a külső beavatkozók gyakorta kettős szerepe bonyolította: néhány mediátor közvetlenül részt vett a konfliktusban, mások, ugyan közvetett módon, de támogatást nyújtottak a polgárháborús felek egyikének. A Saada háborúban csak Katar nyújtott közvetítői szolgáltatásokat, míg a

nemzetközivé vált polgárháborút (2015–2018) három mediátor kísérelte meg békés úton rendezni: a GCC, az ENSZ és az EU. 2007 júniusában a katari mediációs erőfeszítések tűzszüneti megállapodást eredményeztek a kormány és a Houthik között, amely mindössze néhány hónapig volt képes a harcokat feltartóztatni. A 2008. februári dohai megállapodás (szintén katari mediáció eredménye) átfogóbb megoldást fogalmazott meg a konfliktusra. Ez a megállapodás olyan rendelkezéseket tartalmazott, mint a kormány kötelessége a foglyok szabadon engedésére vonatkozóan, amnesztia megállapítása a felkelésben részt vetteknek és a háború által sújtott területek rekonstrukciójára. A Houthiktól azt követelték, hogy leszereljék fegyvereiket e megállapodás részekén. Hogy ezt az előírást képesek legyen végrehajtani, Katar politikai menedékjogot kínált a lázadások vezetőinek és 500 millió dolláros újjáépítési segílyt Saada tartománynak (Barakat 2014: 15). Ez a megállapodás 2009 májusában azonban semmissé vált, amikor Saleh elnök a katari békeközvetítést kudarcnak nyilvánította az újjáépítési alapok folyósításával kapcsolatos nézeteltérések miatt (Palik & Rustad 2019).

Amikor a nemzetközi nyomás fokozódott Saleh fölött, 2011. november 23-án arra kényszerült, hogy aláírja a GCC által kezdeményezett megállapodást. A jemeni kormány és az ellenzéki pártok aláírták az ENSZ által ellenőrzött és támogatott, az átmeneti folyamat végrehajtási mechanizmusáról szóló egyezményt. A GCC végrehajtási mechanizmus kezdeményezése, Hadi volt alelnököt ideiglenes elnökként a kormány élére helyezte (2012-ben egy választás keretében, ahol Hadi volt az egyetlen jelölt). A megállapodás ezen kívül előírta az állambiztonsági ágazat reformját, az átmeneti igazságszolgáltatás bevezetését és létrehozta a Nemzeti Párbeszéd Konferenciát (NDC). Saleh 2011. novemberi lemondása hatalmi vákuumot eredményezett, amely lehetővé tette a felkelők számára, hogy 2012. májusára elfoglalják Saada, al-Jawf és Hajjah tartományokat. A GCC-megállapodás nem reflektált a jemeni tüntetők alapvető problémáira és sokkal inkább fókuszált egy eliten belül egyensúly kialakítására és a törekeny belbiztonsági helyzet helyreállítására. Az NDC egyik legfontosabb ajánlása a jemeni federális struktúra reformja volt, a huszonhat helyett hat régió létrehozásával. Ez az új rendszer azonban korlátozta volna a Houthik Azál-régióhoz való hozzáférését, ezzel elvágva őket a stratégiai kikötőktől és az olajkészletektől. Ezt a javaslatot mind a Houthik, mind a déli mozgalom (Southern Movement vagy al-Hirak) elutasította (Bellal 2018: 148). Az NDC lezárása után a biztonsági helyzet gyorsan romlott: 2014 végére a Houthik és Saleh egyesítette katonai erőit, feloszlatta a Parlamentet és létrehozta a Legfelsőbb Forradalmi Bizottságot (Supreme Revolutionary Council), Mohammed Ali al-Houthi vezetésével. Hadi elnököt Sanaá-ból és később Adenbe üzték (Schmitz 2014). Az eskaláció miatt pedig Hadi elnök kénytelen volt Rijádba költözni, ahonnan jelenleg is kormányoz. Nem sokkal ezután a fejlemény után a Houthik hatalom átvételét jogellenesnek címkézte és államcsínyként hivatkozott rá (Gaub 2015: 3). A GCC-megállapodás nem volt képes megfelelő módon orvosolni a jemeni tüntetők alapvető problémáit és csupán felszínes és ideiglenes megállapodást eredményezett, a hatalom valódi átalakulás nélkül.

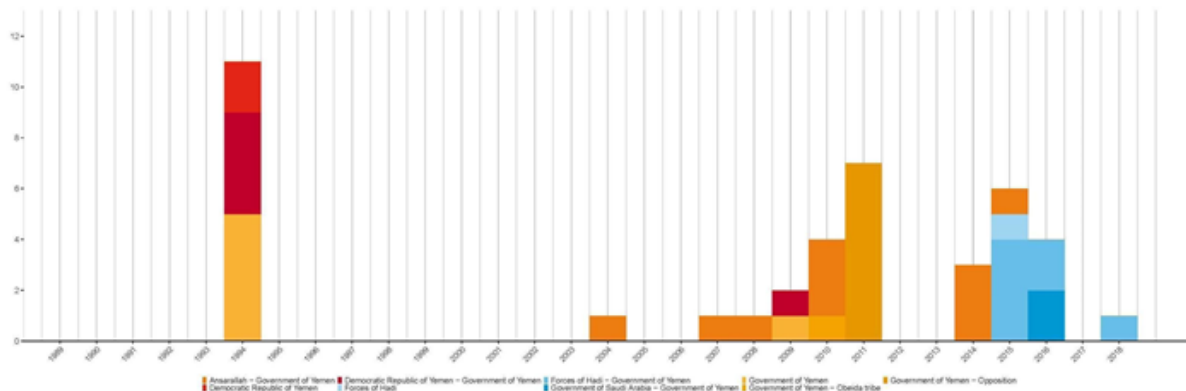
2014-ben, amikor a Houthik és Saleh elnök szövetségre lépett és egyesítette katonai erőit, a kibontakozó fejlemények megfordításának utolsó kísérleteként az ENSZ (Jamal Benomar különleges megbízott vezetésével) előterjesztette a Béke- és Nemzeti Partnerségi Megállapodást (PNPA) Hadi elnök és a Houthik között. Az új megállapodás azonban sosem került bevezetésre. 2015 áprilisában az ENSZ kinevezte Ismail Ould Cheikh Ahmed-et Benomar helyére. Ahmed vezető szerepet vállalt és az ő vezetése alatt kötötték meg a harcoló felek az ENSZ 2216. számú, 2015. áprilisában elfogadott határozatát, amely felszólította a konfliktusban részt vevő feleket a politikai tárgyalások folytatására, felszólította a Houthi-kat a feltétel nélküli távozásra mind a biztonsági intézményekből, mind a különböző minisztériumok éléről. A 2216-os egyezménye mindezek mellett a Hadi vezette kormányt ismeri el legitim kormányként és fegyverembargót vezetett be a Houthik és Saleh támogatói köre ellen (S / RES / 2216: 2015). Mindazonáltal ez a rendelet jelentős korlátozásokat szabott a mediátorok

mozgásterét tekintve, mivel az ENSZ különmegbízottjának fő feladata az volt, hogy a konfliktusban részt vevő feleket meggyőzze a politikai folyamat folytatásáról a GCC-kezdeményezés és az NDC eredményei szerint. Emlékezzünk arra, hogy ezeket a politikai folyamatokat a Houthik már 2014-ben elutasították. A 2015–2016 között lefolytatott négy különböző tárgyalási forduló nem hozott kézzelfogható eredményeket. A 2016. augusztusában a Kuvaitban folytatott béketárgyalások után John Kerry akkori amerikai államtitkár kísérletet tett a konfliktus politikai megoldására. 2016 novemberében a Hadi kormánya megtagadta a Kerry-terv aláírását, mivel Hadi attól félt, hogy a terv elfogadása egyben politikai vezető szerepének végét is jelenti. A találkozó után a Houthik két éven keresztül nem voltak hajlandóak részt venni semmilyen béketárgyaláson. 2018 szeptemberében a Svájcban tartott tárgyalások összeomlottak, mert a Houthi küldöttség nem volt hajlandó részt venni a megbeszélésen. Azt állították, hogy a szaúdi koalíció megakadályozza a delegáció eljutását a tárgyalásokra (Reuters 2018). Ezt követően, 2018 decemberében, kétéves patthelyzet után, az ENSZ egy harmadik jemeni különleges képviselője, Martin Griffiths, békés tárgyalások új fordulóját kezdeményezte Svédországban, továbbra is az ENSZ 2216. sz. Határozata alapján. Ennek eredményeképpen kormány és a Houthik aláírták a stockholmi megállapodást, amely a háborús foglyok cseréjéről, a Hodeidah kikötővárost érintő tűzszünetről, Taiz tartományban a humanitárius folyosók létrehozásáról, valamint a három Vörös-tengeri kikötő (Hodeidah, Al-Salif és Ras Isa) az Egyesült Nemzetek Szervezetének Jemeni ellenőrzési mechanizmusának történő átadásáról szólt (OSESZ 2018). 2019-től a frontvonalak mozdulatlanokká váltak és a stockholmi megállapodás végrehajtásában nem történt jelentős előrelépés.

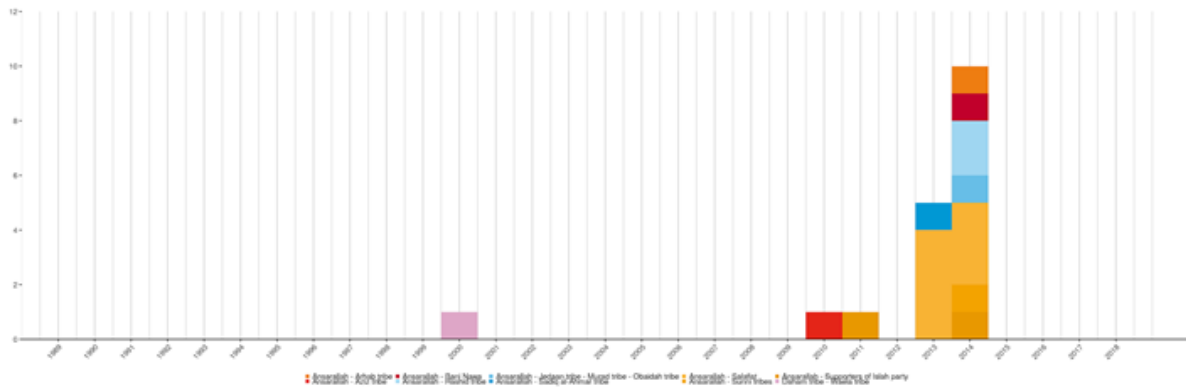
Tűzszünetek

A 2. ábra a jemeni kormány és Houthik közötti összes tűzszünetet ábrázolja 1989 és 2018 között. A 3. ábra a Houthik és más nem állami szereplők közötti összes tűzszünetet ábrázolja ugyanezen időszakban.

1. ábra: A tűzszünetek a jemeni kormány és a nem állami szereplők között (1989-2018)

2. ábra: Nem állami szereplők közötti tűzszünetek (a kormány részvétele nélkül megkötött tűzszünetek) (1989-2018)

1989 és 2018 között Jemenben összesen 59 tüzszünetet kötöttek, amelyeket három különálló, békefolyamatokhoz kapcsolódó időszakokra oszthatunk (Palik et al., 2019). Az első időszak a Saada háborúknak felel meg, a második a GCC, az ENSZ, az EU és az Egyesült Államok égisze alatt zajló 2011. évi átmeneti politikai rendezésre irányuló folyamatot jelöli. A harmadik szakasz 2015-től az ENSZ által vezetett békefolyamat körül koncentrálódott. Összesen 42 tüzszünetben vettek részt külső mediátorok, a leggyakrabban Katar, Szaúd-Arábia, a GCC és az ENSZ. 2016-ban a Houthik és Szaúd-Arábia közötti harcok elérték a szaúdi határvidéket. A szaúdiak és a Houthik tüzszünetet kötöttek háborús foglyok cseréjének céljából. Amikor a tüzszünetekről kérdeztem az interjúalanyokat, akkor cinikusak voltak. Az 1. interjúalany például úgy fogalmazott, hogy: „tüzszünetek itt-ott. A felek azt mondják, hogy abba hagyják a harcot, talán alszanak egy jót, majd másnap az egyik megtámadja a másikat, majd megkezdődik a vádaskodás, hogy kilőtt először. A tüzszünet mára pusztán egy politikai játék, amit egyáltalán nem veszek komolyan” (2018.06.02., Oslo). A konfliktusban részt vevő felek a tüzszüneteket például számos alkalommal arra használták fel, hogy csapataikat megerősítsék, újra rendezzék, meglepetésszerű támadásokat kezdeményezzenek vagy csapataikat áttelepítsék egy másik helyszínre az országon belül. Ezenkívül gyakorlatilag egyetlen tüzszüneti megállapodás sem tartalmazott ellenőrzést vagy végrehajtási missziót 1989 és 2018 között, kivéve a stockholmi megállapodást. Ez azt jelenti, hogy a felek tudták, hogy nem vonhatók felelősségre vagy büntethetők jogsértések esetén. A 2011–2015 közötti időszakban 16 nem állami tüzszünet jött létre (vö. 3. ábra). Ezeket a tüzszünetek a Houthik, a szalafisták, a Sadiq al-Ahmar törzs és több kisebb, lazán szervezett törzs között kötötték. Ezek a tüzszünetek és földrajzi elhelyezkedésük átfedésben voltak a Houthik területi terjeszkedésével (Palik et al., 2019). A tüzszünetekkel kapcsolatos jemeni tapasztalatok tehát azt mutatják, hogy azokban az országokban, ahol az állam nem rendelkezik monopóliummal az erőszak felett, a nem állami szereplők közötti tüzszünetek jelentős stratégiai eszközök a polgárháborús felkelők kezében (Palik et al., 2019).

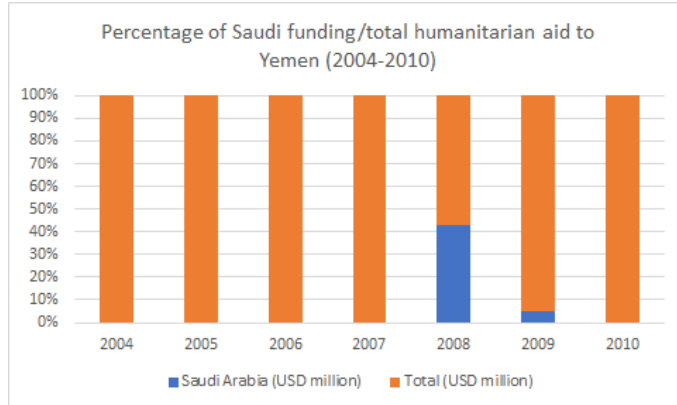
Ha összehasonlítjuk a szaúdi és az iráni béketeremtési kísérleteket (mind a mediáció, mind a tüzszünetek vonatkozásában), világossá válik, hogy Szaúd-Arábia lényegesen nagyobb hatást gyakorol Jemen belpolitikájára, mint Irán. Irán soha nem volt hivatalosan résztvevője egy béketárgyalásnak sem és soha nem volt részese egyetlen tüzszüneti tárgyalásnak sem. Teherán 2015 óta egy úgynevezett négyponos jemeni béketervet támogat (Reuters 2015). A terv felszólít az összes külföldi katonai támadás azonnali befejezésére, a humanitárius segély biztosítására, a széles körű nemzeti párbeszéd folytatására és egy „inkluzív nemzeti egységkormány létrehozására” (Zarif 2017). Irán azt akarja biztosítani, hogy a konfliktus utáni politikai rendezés magában foglalja a Houthikat is a kormánykoalíció hivatalos tagjaként. Ez azt is jelenti, hogy Teherán érdeke megőrizni Jemen területi egységét. A békés rendezésre vonatkozó iráni erőfeszítések ellenére nem valószínű, hogy akár az ENSZ Biztonsági Tanácsa, akár a szaúdi katonai koalíció tagjai bármilyen közösséget vállalnának Teheránnak

a jövőbeli béketárgyalások során, mivel Iránt elsősorban destabilizáló erőnek tekintik. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a mediátorok képtelenek voltak felismerni, hogy az ENSZ 2216. számú határozata már nem a jelenkori politikai realitásokat tükrözi. 2015 óta a Houthik ugyanis nemcsak területeket foglaltak el, hanem megerősítették pozíciójaikat is (mind katonai, mind politikai értelemben), és mint ilyen, az ENSZ SCR 2216 sz. békekezdeményezése Houthik szempontjából elfogadhatatlan és a jelen helyzetből való visszalépést jelentene számukra.

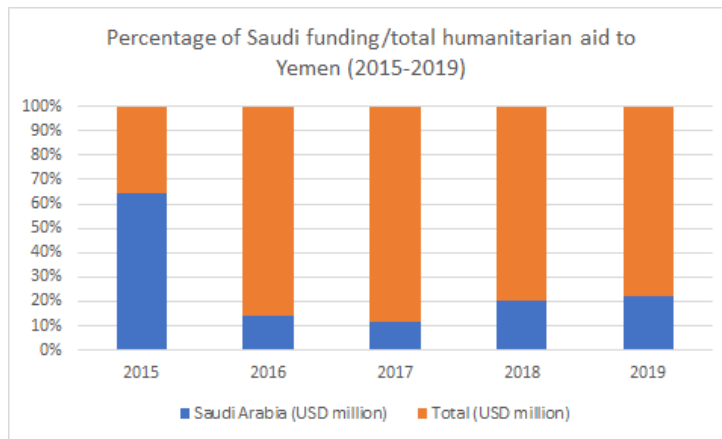
Segélyezés

A humanitárius, illetve fejlesztési segélyezés a második legfontosabb nem katonai dimenzió, amelynek vizsgálatán keresztül nyilvánvalóvá válnak az iráni és a szaúdi beavatkozás közötti eltérések. Történelmileg vizsgálva, Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek Jemen legnagyobb segélyezői (Salisbury 2018). Az iráni, akár humanitárius, akár fejlesztési segélyek elhanyagolható mértékűek az Öböl-államok segélyezésének mértékével összehasonlítva. Az empirikus elemzés ezen szakasza a Financial Tracking Services (FTS) adatait használja fel a humanitárius segélyezés feltérképezéséhez, illetve az Aid data elnevezésű weboldal adatait a fejlesztési segélyezések vonatkozásában. Ezeket a forrásokat a Jemenben működő humanitárius szervezetek képviselőivel folytatott interjúkkal egészítem ki. A 4. és 5. ábra Szaúd-Arábia Jemenbe irányuló humanitárius finanszírozásáról tartalmaz adatokat a Saada háborúk és a nemzetköziesedett polgárháború alatt.

3. ábra. Szaúd-Arábia Jemennek nyújtott humanitárius segélyezésének alakulása a Saada háborúk során (2004-2010)

4. ábra. Szaúd-Arábia Jemennek nyújtott humanitárius segélyezésének alakulása a nemzetköziesedett polgárháború során (2015-2018)

A 4. és 5. ábra azt mutatja, hogy a Királyság katonai beavatkozása és az általa nyújtott támogatás mértéke között összefüggés áll fenn. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a nem nyugati donorok ritkán szolgáltatna transzparens adatokat támogatásukról, így ezek a számok valószínűleg csak a Jemennek nyújtott szaúdi segélyek töredékét fedik le. Irán esetében nem állnak rendelkezésre ilyen részletes humanitárius finanszírozási adatok. Az FTS-adatállomány nem rendelkezik adatokkal a Jemennek szánt iráni humanitárius segélyezésről, kivéve a 2015. évet, amikor Irán 3 959 451 USD-segélyt nyújtott Jemennek (FTS donor profile: Iran). Ugyanebben az évben Szaúd-Arábia 316, 772, 023 USD értékű segélyt nyújtott. Az iráni Vörös Félhold szervezet jelentése szerint Teherán „gyógyszerészeti és élelmiszer-segélyt és szakértőket biztosított Jemen számára, különös figyelmet fordítva a jemeni civilekre, akik a szaúdi vezetésű koalíciós blokád következtében az éhínség küszöbére kerültek” (Reliefweb 2018). A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy Irán nem képes beruházni a háború utáni újjáépítésbe Jemenben. Ez egyben azt is jelenti, hogy Irán azon képessége, hogy Jemenben befolyást gyakoroljon a Houthik által ellenőrzött területeken kívül, bizony erősen korlátozott.

Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek nemcsak aktív beavatkozó katonai felek, hanem a két legfontosabb humanitárius segélyező is Jemenben. Ez a tény azonban megkérdőjelezi az emberiség, semlegesség és pártatlanság alapvető humanitárius alapelveinek betartását. Ezenkívül a polgárháborúban résztvevő mindkét harcoló fél számos alkalommal eszközként használta fel a humanitárius segélyezést, saját háborús céljainak támogatása érdekében. A Houthik több alkalommal blokkolták és elkobozták az élelmiszer- és orvosi eszközöket és fegyveresen beavatkozással akadályozták meg vagy nehezítették a segélyezés kiosztását a lakosság számára (HRW 2018, ENSZ S / 2018/594: 53). Másrészt a szaúdi koalíció import korlátozásokat vezetett be a kritikus kikötők és a Sanaa-i repülőtér bezárásával, az üzemanyagszállító tartályhajók elterelésével, és gyakran azzal fenyegette a polgárháborús feleket, hogy blokkolja a segélyeket (ENSZ S / 2018/594: 53). Ha a segélyek a háborús gazdaság részévé válnak, vagy csak az egyik félhez jutnak el akkor valószínűleg súlyosbítják a meglévő társadalmi szakadékokat és új egyenlőtlenségeket hoznak létre, és mint ilyenek, jelentősen meghosszabbíthatják a konfliktust. A segélyezés körüli kérdéseket tovább bonyolítja az ENSZ ügynökségeinek állítólagos és széles körű korrupciója Jemenben (AFP 2019).

Identitás befolyásolására irányuló külső támogatás

Mandaville és Hamid (2018) a „vallási lágy hatalom geopolitikáját” úgy definiálják, mint a kormányok arra vonatkozó külpolitikai stratégiáját, hogy az iszlám vallást állami és nem állami szereplőkön keresztül kiterjessék határaikon kívül. Valamit ez azt is jelenti, hogy „az állam a vallási szimbólumokat

a hatalom kiterjesztésének a szolgálatába állítja különböző geopolitikai célok elérése érdekében” (Madaville & Hamid 2018: 5-7). Szaúd-Arábia vahhábizmus exportja és Irán síita forradalmi ideológiájának exportja mindkét állam sajátos transznacionális vallási vetületének tekinthető. Az 1980-as évek elején Muqbil Hadi al-Wada'i, aki egy Szaúd-Arábiában tanult szalafista pap volt arra utasította Saada és más északnyugati tartományok fiataljait Jemenben, hogy hagyjanak fel a zajdizmussal és térjenek át az iszlám korai követőinek vallására, amelyet Muhammad próféta időszakában gyakoroltak (Zweiri 2016: 12). Ebben a periódusban kezdtek el elterjedni a vahhábista vallási létesítmények Jemen északi részén. Az iráni forradalom és Ajatollah Khomeini felemelkedésére adott szaúdi válasz az volt, hogy „a jemeniek a zajdi identitás védelmébe kezdtek Saada tartományban” (Salmoni et al. 2010: 84). A növekvő számú zajdi áttérése a vahhábista vallásra egzisztenciális fenyegetést jelentett a zajdi síita közösség számára (King 2012: 406). Szaúd-Arábia külsőleg támogatta a vahhábizmus beszivárgását, amelynek célja észak-Jemen szociokulturális és vallási térképének fokozatos átalakítása volt. Észak-jemeni „szunnizálódását” a Szaúd-Arábiából érkező jemeni vendégmunkások visszatérése is tovább erősítette (Bonney 2010: 16). A nyolcvanas évektől az 1990-es évekig a szalafizmusra áttért jemeniek visszatértek Saada-ba és különböző tanulmányi köröket és iskolákat létesítettek. Az új vallási vezetők pedig elkezdtek beszivárogni a korábban zajdik által vezetett mecsetekbe és fontos oktatási pozíciókat foglaltak el a tartományi iskolákban. Ezen új szalafista csoportosulások iszlámról és a társadalmi rendről alkotott elképzelései ellentmondtak a zajdizmusnak. Eme fokozatos beszivárgás következménye pedig az lett, hogy a diákok és hívők világnézete átalakult és számos helyi áttért a vahhábista vallásra (uo.). Az idő múlásával ezek a társadalmi folyamatok, a vallási üldözöttség és a gazdasági segélyek együttesen a helyi kultúra torzulását eredményezték az idegen vallási gyakorlatok javára. A mecset építéséhez szükséges beáramló szaúdi pénzügyi források pedig nem pusztán infrastrukturális beruházást jelentettek, hanem a szaúdi képzésű imámok és a speciális vallási szövegek helyi iskolai tankönyvekbe történő integrációját is. Ez pedig egy komplex, a helyi jemeni környezet közvetítésén keresztül testet öltő adaptációt eredményezett (Madaville és Hamid 2018).

A vahhábizációs folyamat nem csak a Houthik belső evolúciójának megértése szempontjából fontos, hanem történelmi magyarázatot ad Irán azon képességére is, hogy kapcsolatot létesítsen a Houthikkal. Mint azt említettem, a vahhábizációs folyamat erős ellenállási identitást eredményezett. Pontosan ezen identitáson keresztül tudott Irán a Houthikhoz kapcsolódni, sokkal kevésbé a síita identitáson keresztül (interjúalany: 5, 2018.1.13., Skype, Jemen). Iránnak a jemeni identitási csoportokra gyakorolt hatása különbözik a szaúdiakétól. A leggyakrabban idézett korai kapcsolat a Houthik és Irán között 1997-ben kezdődött, amikor a mozgalom vezetője, Al-Houthi Iránba és Szíriába, valamint Szudánba utazott, hogy ezekben az országokban mélyítse el vallási tanulmányait (Salisbury 2015; Brandt 2018). A Houthik hivatalos jelmondata: „Halál Amerikára, Halál Izraelre, Átkozottak a zsidók, Győzelem az iszlámnak” nagymértékben épít Irán radikális forradalmi retorikájára. Salisbury (2015) azt is megjegyzi, hogy a Tizenkettes és a Ötös síitaizmusa közötti különbségek ellenére „számos kiemelkedő Houthi tag áttért a tizenkettes síita vallásra és további vallási képzésre utazott Iránba. Ez azt is jelenti, hogy nagy valószínűséggel kialakult egy tizenkettes-frakció a szélesebb Houthi mozgalom keretein belül”(Salisbury 2015: 6).

Egyes kutatók szerint a Houthik iráni támogatása, bár 2014 óta növekedett, továbbra is korlátozott és természetét tekintve inkább reaktív, mint proaktív (Juneau 2016: 656, Zweiri 2016: 32; Transfeld 2017). Husszein al-Houthi mindazonáltal előadásában már többször utalt Iránra és Hezbollah-ra. Husszein egyetértett Khomeini-vel abban, hogy az Egyesült Államokat „nagy sátánnak” írja le és Iránra egy erős állam példaként tekint Szaúd-Arábiával ellentétben. Ugyanakkor, bár többször utal Teheránra, ellenállási szempontból és kevésbé a vallási szolidaritás szempontjából teszi ezt (Salmoni et al. 2010: 120–121). Amikor az interjúalanyoktól azt kérdeztem, hogy a helyiek hogyan érzékelik az iráni jemeni

jelenlétet és beavatkozást, az interjúalanyok rámutattak arra, hogy Teherán inkább a Houthik kormányzási képességét támogatja, nem pedig a külső harci képességüket. Ez egy kevésbé költséges, fenntarthatóbb intervenciós módszer. Ahogy azt a 10. interjúalany megfogalmazta: „A Houthik 2011-ben mecseteket foglaltak el, de nem tudták, hogyan kell irányítani ezeket a szervezeteket. Ha nem tudsz kormányozni egy mecsetet, akkor hogyan akarsz irányítani egy országot? Mára a Houthik Népbizottságokat (Popular Committees) és új minisztériumokat hoztak létre. Valakinek el kellett mondania nekik, hogyan kell hatékonyan működtetni ezeket az intézményeket” (2014.08.03., Skype). Eme típusú támogatás jelenléte jelzi az is, hogy a Houthik nemrégiben kiadtak egy 82 oldalas dokumentumot, melynek címe: „Nemzeti jövőkép a modern jemeni állam felépítéséhez”. (Jemen kormányának 2019. évi weboldala), amely részletezi a felkelő csoport következő öt évre vonatkozó kormányzási tervét. Ez a kormányzási fejlődés részben tükrözi Irán stratégiáját, hogy erős polgári-katonai kötelékeket hozzon létre és így támogassa a felkelők kormányzási gyakorlatának kialakulását. Ezt a folyamatot másutt is dokumentálták, leginkább Salisbury, aki megjegyzi, hogy „Jemenben a Houthik figyelemre méltó eredményeket mutatnak az állambiztonsági szervek és az adminisztráció koherens belső irányításában, amely csak valamilyen külső támogatás révén történhetett” (Salisbury 2015: 7).

Noha Irán kezdetben a Houthik ellenállási identitására épített, a szorosabb vallási kapcsolatok kialakítására irányuló kísérleteket is dokumentáltak: Mára a Houthik egy széles körű csoportosulást jelentenek, akiket elsősorban a szaúdi vezetésű beavatkozás ellenzése köt össze. A Houthi csoport úgynevezett „Saada magja” szorosabban illeszkedik az iráni tizenkettesek síita vallási gyakorlatához. Ez a belső csoport például bevezette az Ashura megemlékezést és az Eid al-Ghadir síita vallási ünnepeket, amelyek idegen vallási gyakorlatnak számítottak Jemenben (Al-Hamdani 2019). Mindezek mellett, Irán volt az egyetlen ország, amely elismerte a Houthikat Jemen kormányaként. Ez az elismerés fontos forrása a Houthik legitimitációjának. Alizera Zakani, az iráni parlament egykori tagja azt állította, hogy a Sanaa 2014. évi Houthi-átvétele a teheráni rezsim győzelmét jelentette, és így Irán jelenleg négy fővárost ellenőriz: Bagdad, Bejrút, Damaszkusz és Sana'a (Middle East Monitor 2014). Ennek ellenére a Houthik számos alkalommal azt állították, hogy az irániak nem tudtak a hatalomátvételi tervről és nem is támogatták azt (Transfeld 2017). Irán továbbá elősegítette a Houthik média szereplését és a helyi jemeni média ellenőrzésének növelését is: 2014-től kezdve a Houthik széles körű média jelenlététel rendelkeznek.¹³

A rivalizáció instrumentalizációja

Hogyan használják fel a polgárháborús szereplők a szaúdi-iráni rivalizálást saját stratégiai céljaik eléréséhez? A polgárháborúban részt vevő felek - bár aszimmetrikus módon – de felhasználják a szaúdi-iráni rivalizációt. A kormány mind a Saada háborúkat, mind a jelenleg is tartó nemzetköziesedett

¹³ 2007-ben a mozgalom létrehozott egy FM rádiót, a Station26-t, és 2008-ban újságot kezdett kiadni az Al-Haqiqa (The Truth) (Albloshi 2016: 146) néven. A saját média fejlesztésével párhuzamosan Ansar Allah kvázi megszüntette az ellenzéki médiát az ellenőrzése alatt álló területeken (Saana Center for Strategic Studies, 2018: 23). A jelenlegi média az magában foglalja az Almasirah TV-csatornát, amely Bejrút déli részéről működik (Transfeld 2017).) és az AlMasirah.net weboldalt, amely mind angol, mind arab változattal rendelkezik és napi frissítéseket tartalmaz (mind hírek, videók, mind fényképek formájában) a Houthik csatateri sikereiről és a koalíciós erők emberi jogi visszaéléseiről. Számos prominens Houthi tag saját social media oldallal rendelkezik, ideértve a Twittert és a Facebook-ot is. Kommentárok egyetértenek abban, hogy Irán és libanoni szövetségese, a Hezbollah tanácsokkal, kiképzéssel és fegyverekkel segítették a Houthikat, ám a támogatás mértékét vitatják. A közelmúltban a Houthik adománygyűjtő kampányt folytattak a Hezbollah számára, miután az Egyesült Államok új szankciókat vezetett be a csoport ellen (Weiss 2019).

polgárháborút a rivalizáció kereteiben vázolta fel, míg a Houthik mindkét esetben tagadták az iráni támogatást. Amint az előző szakasz rámutatott, a Houthik katonai és nem katonai támogatást kaptak Irántól. Az iráni támogatás azonban csak akkor öltött testet igazán, amikor a Houthik kellő képpen megerősödtek a kormánnyal szemben. Míg az iráni vezetők szolidaritásukat fejezték ki a Houthikkal és az IRCG parancsnokai nyíltan elismerték a csoport támogatását, a Houthik tagadták az iráni támogatás jelenlétét (Salisbury 2017). Ezek a tények nem állnak ellentétben az elméleti keretrendszerrel, ha a Houthik alapvető narratíváját vizsgáljuk. 2003 óta a Houthik erőteljes elitének bármilyen idegen beavatkozást Jemen belső ügyeibe és emiatt várható, hogy letagadják a külső támogatás jelenlétét, minőségét és mértékét.

A másik oldalon a kormány több alkalommal is úgy hivatkozott a Houthikkal való konfliktusra, hogy a szaúdi-iráni rivalizációt említette, mind a Saada háborúk során és nagyobb mértékben a jelenlegi nemzetközivé vált polgárháború során. A rivalizációs keret felhasználásának oka a kormány igénye a gazdasági és politikai támogatásának megszerzésére. A külső támogatások folyamatos áramlása segíti a jemeni kormánytisztviselőket hatalmuk fenntartásában (a helyi szereplők kooptációját lehetővé téve) és harcuk legitimizálásában (a fegyveres nem állami szereplők sokasága ellen). Az ENSZ Közgyűlése előtt tartott 2019. évi utolsó beszéd során például a jemeni külügyminiszter megköszönte a Királyságnak a Houthik elleni folyamatos támogatást, kijelentve, hogy Irán "létrehozott, kiképzett, felfegyverzett és finanszírozott Houthi milíciákat, akik az iráni forradalom jelszavát terjesztik" és, hogy a Houthik "mára átalakították a régiót egy csataterré, hogy rakétákat indítva veszélyeztessék a szomszédos államok biztonságát és a Vörös-tengeren való navigáció szabadságát"(UN News 2019).

Konklúzió

Ez az összefoglaló cikk az államközi riválisok harmadik országbeli polgárháborúiba való beavatkozás hatásait vizsgálta Szaúd-Arábia és Iráni Jemenben folytatott intervenciójának összehasonlító esettanulmánya révén a Saada háborúkat (2004-2010) és az nemzetköziesedett polgárháborút (2014-2018) összehasonlítva. Kvalitatív esettanulmányi-módszert alkalmaztam a katonai és nem katonai típusú külső támogatás a polgárháború időtartamára és eredményére gyakorolt hatásainak feltárására. Ezt a perspektívát azzal egészítettem ki, hogy a helyi szereplőkre (kormány és a Houthik) összpontosítottam és megvizsgáltam ezen polgárháborús felek arra vonatkozó képességét, hogy tartós támogatásra tegyenek szert külső szereplőktől (Szaúd-Arábia és Irán). A tanulmányból három fő következtetés vonható le: Először is megerősítem a korábbi kutatási eredményeket azzal, hogy megmutatom, hogy a versengő, kétoldali beavatkozás meghosszabbítja a polgárháborúkat. Másodsor, új empirikus bizonyítékokat szolgáltatok és megmutatom, hogy Szaúd-Arábia és Irán aszimmetrikusan vesznek részt a jemeni polgárháborúban. Kvantitatív szempontból Szaúd-Arábia több katonai és nem katonai támogatást nyújt a kormánynak, mint Iránnak a Houthiknak, ám néhány fontos minőségi különbség is jelen van a támogatásban. A riválisok fenntartják támogatásukat az általuk preferált oldalnak, a *riválisok konfliktusintegrációs* mechanizmusa miatt. Harmadszor, meghaladom a proxy háború irodalmának eredményeit és megmutatom, hogy a támogatott csoportok (mind állami, mind nem állami szereplők) gyakran eszközként tekintenek támogatóikra és felhasználják őket saját polgárháborús céljaik elérése érdekében a *riválisok instrumentalizációjának* mechanizmusán keresztül. Amikor a konfliktusintegráció és a rivális instrumentalizáció mechanizmusai egyszerre vannak jelen egy polgárháborúban, akkor a konfliktusok elhúzódnak, ahogy ezt a jelenlegi jemeni háború kontextusában is tapasztalhatjuk.

Ez a disszertáció a korábbi kutatási programok három különálló részéhez járul hozzá. Először is közvetlenül szól a hidegháború pericentális irodalmához (Smith 2000), megmutatva, hogy a „gyenge”

szereplők hogyan járulhatnak hozzá a regionális rivalizáció felgyorsulásához és meghosszabbításához. Másodszor, ez a disszertáció kiegészíti a harmadik felek beavatkozásának mikrodinamikájáról szóló kutatási programot azért, hogy részletes történeti áttekintést nyújt azokról a területekről, amelyekben a harmadik felek beavatkozása súlyosbította a meglévő lokális sérelmeket. Harmadszor, a beavatkozók és a támogatott csoportok hálózatba kötött kölcsönös függőségeire összpontosítva, az új proxy-háború irodalom fejlődését is hozzájárultam. Ezen fontos megállapítások ellenére a disszertáció számos korláttal rendelkezik: Először is, csak két szereplőre összpontosítottam, és nem foglalkoztam a szélesebb Houthi-ellenes koalícion belüli konfliktusokkal, vagy az USA vezetésével Jemenben zajló terrorizmusellenes kampány hatásaival. Másodszor, nem összpontosítottam a szubregionális eltérésekre a támogatások nyújtása szempontjából. A jövőbeli kutatások tovább finomíthatják az itt bemutatott elemzése keretét különböző módszertani innovációk alkalmazásával mint, például hálózati elemzések (network analysis) alkalmazásával, amely lehetővé teszi több szereplő egyidejű integrálását az itt felvázolt elemzési keretrendszerben. A jövőbeli munkáknak továbbá fontos lenne speciális gender perspektívát is alkalmazni az elemzés során.

Bibliográfia

- ACLED, Press Release (2018): Breaking: Yemen War death toll now exceeds 60,000 according to latest ACLED data. 11.12.2018. Available at: https://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2018/12/2018.12_ACLED_Yemen_PressRelease.pdf
- AFP (2019) UN probes corruption in its own agencies in Yemen aid effort. 05.08.2019. Accessed: <https://apnews.com/dcf8914d99af49ef902c56c84823e30c>
- Aid Data (2014) Development Aid Partner Profile: Saudi Arabia. 2004-2013. Accessed: <http://docs.aiddata.org/profiles/developmentPartnerProfile.php?did=96>
- Al-Hamdani, Sama'a (2019) Understanding the Houthi Faction in Yemen. *Lawfare*. 7 April 2019. Accessed: <https://www.lawfareblog.com/understanding-houthi-faction-yemen>
- Albloshi, H. H. (2016). Ideological Roots of the Huthi Movement in Yemen. *Journal of Arabian Studies*, 6(2), 143–162.
- Alley, A. (2010). The Rules of the Game: Unpacking Patronage Politics in Yemen. *Middle East Journal*, 64(3), 385-409.
- Almasdar online (2019) International aid worker describes Houthi abuse of humanitarian assistance. 05. December 2019. Accessed: <https://al-masdaronline.net/national/157>
- Anderson, N. (2019) Competitive Intervention, Protracted Conflict, and the Global Prevalence of Civil War, *International Studies Quarterly*, Volume 63, Issue 3, September 2019, Pages 692–706.
- Ardemagni, E. (2018) Yemen's Military: From the Tribal Army to the Warlords. ISPI (Istituto per gli Studi di Politica Internazionale)
- Aydin, A., & Regan, P. M. (2012). Networks of third-party interveners and civil war duration. *European Journal of International Relations*, 18(3), 573–597.

- Balch-Lindsay, D., & Enterline, A. (2000). Killing Time: The World Politics of Civil War Duration, 1820-1992. *International Studies Quarterly*, 44(4), 615-642
- Balch-Lindsay, D., Enterline, A. J., & Joyce, K. A. (2008). Third-Party Intervention and the Civil War Process. *Journal of Peace Research*, 45(3), 345–363.
- Barakat, S. (2014). *Qatari mediation: between ambition and achievement*. Brookings Institution.
- Bellal, Annyssa (2018) Armed Conflict in Yemen in 2017: An Increasingly Complicated Mosaic, in: The War Report: Armed Conflicts in 2017, The Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, 144-157.
- Blattman, C., & Miguel, E. (2010). Civil War. *Journal of Economic Literature*, 48(1), 3-57.
- Bonnefoy, Laurent (2009) Varieties of Islamism in Yemen: The Logic of Integration under Pressure. *Middle East Review of International Affairs*, 2009, 13 (1), pp.1-11
- Boucek Christopher (2010): War in Saada: From Local Insurrection to National Challenge, in: Yemen on the Brink, Carnegie Paper Series, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, No.110, April 2010
- Brandt, Marieke (2017) Tribes and Politics in Yemen: The History of the Houthi Conflict, Hurst/Oxford University Press, London
- Brandt, Marieke (2018) ‘Twelve Years of Shifting Sands: Conflict Mediation in Yemen 2004-2016,’ *Jemen Report*, Vol. 49, Iss. 1/2, pp. 104-116.
- Clayton, Govinda; Mason, Simon J. A. Mason; Sticher, Valerie; Wieler, Claudia (2019), Ceasefires in Intra-state Peace Processes, CSS Analyses in Security Policy No. 252, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich
- Clark Victoria (2010): Yemen: Dancing on the head of snakes, Yale University Press.
- Colaesi, M., & Thompson, W. R. (2002). Strategic rivalries, protracted conflict, and crisis escalation. *Journal of Peace Research*, 39(3), 263-287.
- Colaesi, M., Rasler, K., & Thompson, W. (2008). *Strategic Rivalries in World Politics: Position, Space and Conflict Escalation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Collier Paul & Hoeffler Anke (2004): Greed and Grievance in Civil War, *Oxford Economic Papers*, Vol. 56, NO. 4(Oct., 2004), pp.563-595.
- Collier, D., & Mahoney, J. (1996). Insights and Pitfalls: Selection Bias in Qualitative Research. *World Politics*, 49(1), 56-91.
- Conflict Armament Research (2017): Iranian Technology Transfers to Yemen, ‘Kamikaze’ drones used by the Houthis forces to attack coalition missile defense systems, Conflict Armament Research Ltd., London, March 2017
- Cunningham, D. (2006). Veto Players and Civil War Duration. *American Journal of Political Science*, 50(4), 875-892.
- Cunningham, D. E. (2010). Blocking resolution: How external states can prolong civil wars. *Journal of Peace Research*, 47(2), 115–127.
- Day, S. W. (2012). *Regionalism and rebellion in Yemen: A troubled national union* (No. 37). Cambridge University Press.

- DeRouen Karl R. Jr, & Sobek, D. (2004). The Dynamics of Civil War Duration and Outcome. *Journal of Peace Research*, 41(3), 303-320.
- Deutsch, K., & Singer, J. (1964). Multipolar Power Systems and International Stability. *World Politics*, 16(3), 390-406.
- Diehl, P. F. & Goertz, G.(2000). War and Peace in International Rivalry. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Dorussen, H., Gartzke, E. A., & Westerwinter, O. (2016). Networked international politics: Complex interdependence and the diffusion of conflict and peace. *Journal of Peace Research*, 53(3), 283–291.
- Fearon, J. (1995). Rationalist Explanations for War. *International Organization*, 49(3), 379-414
- Fearon, J. D. (2004). Why Do Some Civil Wars Last So Much Longer than Others? *Journal of Peace Research*, 41(3), 275–301.
- Findley, M., & Teo, T. (2006). Rethinking Third-Party Interventions into Civil Wars: An Actor-Centric Approach. *The Journal of Politics*, 68(4), 828-837.
- Fortna, V. (2004). Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace after Civil War. *International Studies Quarterly*, 48(2), 269-292.
- Gaub, Florence (2015): Whatever happened to Yemen’s army? European Union Institute for Security Studies, April 2015, 9: 1-4.
- Geddes, B. (1990). How the Cases You Choose Affect the Answers You Get: Selection Bias in Comparative Politics. *Political Analysis*, 2, 131-150
- George, Alexander and Bennett, A. (2005) Case Studies and Theory Development in the Social Sciences. Cambridge, MA: MIT Press.
- Gerring, J., & Seawright, J. (2006). Techniques for choosing cases. In *Case study research: Principles and practices*. Cambridge University Press.
- Goertz, G., & Diehl, P. (1993). Enduring Rivalries: Theoretical Constructs and Empirical Patterns. *International Studies Quarterly*, 37(2), 147-171
- Granzow, T. (2015). Violent vs. Non-Violent Struggle: Investigating the Impact of Frames on Movement Strategies in Yemen. *Civil Wars*, 17(2), 161–180.
- Hammond, Andres (2012) Houthi rebels seen gaining new influence in Yemen. Reuters. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-houthis/houthi-rebels-seen-gaining-new-influence-in-yemen-idUSBRE8920QO20121003>
- Hazen, Jennifer M. 2013. What Rebels Want: Resources and Supply Networks in Wartime. Ithaca, NY: Cornell University Press
- Heger, L. & Idean Salehyan (2007) Ruthless Rulers: Coalition Size and the Severity of Civil Conflict, *International Studies Quarterly*, Volume 51, Issue 2, June 2007, Pages 385–403.
- Hegre, Håvard; Lisa Hultman & Håvard Mokleiv Nygård (2019) Evaluating the conflict-reducing effect of UN peacekeeping operations, *The Journal of Politics* 81(1): 215–232.
- Hironaka, Ann. (2005). *Neverending Wars: The International Community, Weak States and the Perpetuation of War*. Cambridge: Harvard University Press.

Huang, R. (2012). *The wartime origins of postwar democratization: Civil war, rebel governance, and political regimes* (Doctoral dissertation, Columbia University).

Human Rights Watch (2018) Yemen: Houthi Hostage-Taking: Arbitrary Detention, Torture, Enforced Disappearance Go Unpunished, 25 September 2018. Available at: <https://www.hrw.org/news/2018/09/25/yemen-houthi-hostage-taking>

International Crisis Group (2019) Preventing a Civil War within a Civil War in Yemen. 9 August 2019.
Juneau, T. (2016). Iran's policy towards the Houthis in Yemen: a limited return on a modest investment. *International Affairs*, 92(3), 647-663.

Kasfir, N. (2005). Guerrillas and civilian participation: the National Resistance Army in Uganda, 1981-86. *Journal of Modern African Studies*, 271-296.

Klein, J. P., Goertz, G., & Diehl, P. F. (2006). The New Rivalry Dataset: Procedures and Patterns. *Journal of Peace Research*, 43(3), 331-348.

Knights, Michael (2018) The Houthi War Machine: From Guerilla War to State Capture, in CTC Sentinel, Vol. 11, Issue 8, 15-25.

Lacina, B. (2006). Explaining the Severity of Civil Wars. *Journal of Conflict Resolution*, 50(2), 276-289
Lackner, H. (Ed.). (2014). *Why Yemen matters: A society in transition*. Saqi.

Letter dated 20 February 2015 from the Panel of Experts on Yemen established pursuant to Security Council resolution 2140 (2014) addressed to the President of the Security Council.

Letter dated 22 January 2016 from the Panel of Experts on Yemen - Final report of the Panel of Experts on Yemen established pursuant to Security Council resolution 2140 (2014) (S/2016/73).

Letter dated 26 January 2018 from the Panel of Experts on Yemen mandated by Security Council resolution 2342 (2017) addressed to the President of the Security Council, UN (S/2018/68)

Mampilly, Z. (2011) *Rebel Rulers: Insurgent Governance and Civilian Life During War* New York: Cornell University Press

Mandaville P. & Hamid S. (2018) *Islam as Statecraft: How Governments Use Religion in Foreign Policy*. Brookings Institution. Washington.

McNab, R. M., & Mason, E. (2007). Reconstruction, the long tail and decentralisation: An application to Iraq and Afghanistan. *Small Wars & Insurgencies*, 18(3), 363-379.

Metelits, C. (2009). *Inside insurgency: violence, civilians, and revolutionary group behavior*. NYU Press.

Middle East Monitor (2014) Sanaa is the Fourth Arab Capital to Join the Iranian Revolution. MEMO. 27 September 2014. Available at: <https://www.middleeastmonitor.com/20140927-sanaa-is-the-fourth-arab-capital-to-join-the-iranian-revolution/>

Moyer, Jonathan D. David K. Bohl, Taylor Hanna, Brendan R. Mapes, Mickey Rafa (2019). "Assessing the Impact of War on Development in Yemen". Frederick S. Pardee Center for International Futures. Josef Korbel School of International Studies. Denver: Report for UNDP (2019).

Olson, Mancur. (1993) Dictatorship, Democracy, and Development. *The American Political Science Review* 87(3), 567-576

OSESGY (2018) Full text of the Stockholm Agreement. Accessed: <https://osesgy.unmissions.org/stockholm-agreement>

Palik, Júlia & Siri Aas Rustad (2019) *Mediation in the Yemeni Civil War: Actors, Outcomes, and Lessons Learned*, Conflict Trends, 5. Oslo: PRIO. Downloads

Palik, Júlia; Håvard Strand; Govinda Clayton; Håvard Mogleiv Nygård; & Siri Aas Rustad, eds, (2019) *Yemen, Ceasefire Project Country Report*, PRIO Report. Zürich, Switzerland: Center for Security Studies at ETH Zurich, and Peace Research Institute in Oslo.

Pettersson, T., & Wallensteen, P. (2015). Armed conflicts, 1946–2014. *Journal of peace research*, 52(4), 536-550.

Pettersson, T., Höglbladh, S., & Öberg, M. (2019). Organized violence, 1989–2018 and peace agreements. *Journal of Peace Research*, 56(4), 589–603

Phillips, Sarah (2011) *Yemen and the Politics of Permanent Crisis*, Routledge, United Kingdom.

Regan, P. M. (2002). Third-party Interventions and the Duration of Intrastate Conflicts. *Journal of Conflict Resolution*, 46(1), 55–73.

Reliefweb (2018) IRCS to Prepare Relief Aid to Yemen through UN. Accessed: <https://reliefweb.int/report/yemen/ircs-prepare-relief-aid-yemen-through-un>

Reuters (2014) Iranian support seen crucial for Yemen's Houthis. 15 December 2014. Accessed: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-houthis-iran-insight/iranian-support-seen-crucial-for-yemens-houthis-idUSKBN0JT17A20141215>

Reuters (2015) Iran submits 4-point peace plan to the United Nations. 17 April 2015. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-iran/iran-submits-four-point-yemen-peace-plan-to-united-nations-idUSKBN0N823820150417>

Reuters (2017): Saudi-led Forces close air, sea and land access to Yemen. 6 November 2017. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-missiles-yemen/saudi-led-forces-close-air-sea-and-land-access-to-yemen-idUSKBN1D6018>

Reuters (2018) Yemen peace talks collapse in Geneva after Houthi no-show. 8 September 2018. Accessed: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un/yemen-peace-talks-collapse-in-geneva-after-houthi-no-show-idUSKCN1LO08Z>

Rosenau, James N. (1964). *International aspects of civil strife*. Princeton, N.J.: Princeton University Press
Saana Center (2018) *Starvation, Diplomacy and Ruthless Friends: The Yemen Annual Review 2018*, p.34-35. Available at: <http://sanaacenter.org/publications/the-yemen-review/6808>

Salehyan, I. (2009). *Rebels without Borders: Transnational Insurgencies in World Politics*. Ithaca; London: Cornell University Press.

Salehyan, I. (2010). The Delegation of War to Rebel Organizations. *The Journal of Conflict Resolution*, 54(3), 493-515.

Salehyan, I., Gleditsch, K., & Cunningham, D. (2011). Explaining External Support for Insurgent Groups. *International Organization*, 65(4), 709-744.

Salisbury, P. (2017). Bickering While Yemen Burns: Poverty, War, and Political Indifference. *Policy Paper*, (2), 35-55.

Salisbury, P. (2018) *Aiding and Abetting: The GCC as Quiet Giants and Emerging Players in Aid and Overseas Development Assistance*. Baker Institute for Public Policy.

Salisbury, Peter (2015) *Yemen and the Saudi-Iranian 'Cold War'*. Chatham House. London.

Salmoni, Barak A. Bryce Loidolt, Madeleine Wells (2010): Regime and Periphery in Northern Yemen: The Huthi Phenomenon, RAND Corporation, Santa Monica

Schmitz C. and Burrowes D. Robert (2017) Historical Dictionary of Yemen, Third Edition, Rowman & Littlefield.

Schmitz, C. (2014). Yemen's National Dialogue. MEI Policy Paper 2014-I. Middle East Institute

Siverson, R., & Starr, H. (1990). Opportunity, Willingness, and the Diffusion of War. *American Political Science Review*, 84(1), 47-67

Small Arms Survey (2007) Guns and the City, Geneva. Chapter 2, Annexe 4: The largest civilian firearms arsenals for 178 countries. Available at: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/A-Yearbook/2007/en/Small-Arms-Survey-2007-Chapter-02-annexe-4-EN.pdf>

Smith, T. (2000). New bottles for new wine: a pericentric framework for the study of the Cold War. *Diplomatic History*, 24(4), 567-591.

The White House. Office of the Press Secretary (2012) Statement by the President on Yemen's Transition to President Abdo Rabo Mansour Hadi. 25 February 2012. Accessed: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2012/02/25/statement-president-yemen-s-transition-president-abdo-rabo-mansour-hadi>

Thompson, W. R. (2015). Trends in the Analysis of Interstate Rivalries. In *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences* (eds R. A. Scott and S. M. Kosslyn).

Thompson, William R. (2001) Identifying Rivals and Rivalries in World Politics, *International Studies Quarterly*, Volume 45, Issue 4, December 2001, Pages 557–586.

Thyne, Clayton L (2009) How International Relations Affect Civil Conflict: Cheap Signals, Costly Consequences. Lanham, MA: Lexington

Toukan, M. (2019). International politics by other means: External sources of civil war. *Journal of Peace Research*.

Transfeld, M (2017) Iran's Small Hand in Yemen. Carnegie Endowment for International Peace. UCDP: Ansarallah, Available at: <http://ucdp.uu.se/#actor/1091>

UN News (2019) "At UN, Yemen Foreign Minister Demands End to 'Iranian-Houthi Coup d'Etat.'" 2019. <https://news.un.org/en/story/2019/09/1048102> (July 30, 2020).

Vasquez, J. (1996). Distinguishing Rivals That Go to War from Those That Do Not: A Quantitative Comparative Case Study of the Two Paths to War. *International Studies Quarterly*, 40(4), 531-558.

Walter, B. (1997). The Critical Barrier to Civil War Settlement. *International Organization*, 51(3), 335-364.

Walter, B. F. (2002). *Committing to peace: The successful settlement of civil wars*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

Waltz, K. N. (2001). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press.

Weinstein, J. M. (2006). *Inside rebellion: The politics of insurgent violence*. Cambridge University Press.

Weiss Caleb (2019) Yemen's Houthis fundraise for Hezbollah. Long War Journal. Accessed: <https://www.longwarjournal.org/archives/2019/05/yemens-houthis-fundraise-for-hezbollah.php>

World Bank: Yemen country profile. Available at: <http://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview> Accessed 01.05.2019

Zarif, J. M. (2017) The Iranian Peace Plan for Yemen. 13 November 2017. Voltaire Network. Available at: <https://www.voltairenet.org/article198869.html>

Zartman, I William (2001) The timing of peace initiatives: Hurting stalemates and ripe moments, The Global Review of Ethnopolitics

Zweiri, M. (2016) Iran and Political Dynamism in the Arab World: the Case of Yemen. Domes, 25: 4-18.

Publikációs lista

Reports/Articles (all publications are in English)

Palik, Júlia (2020) Iran and COVID-19: Timing Matters, MidEast Policy Brief, 5. Oslo: PRIO

Jensehaugen, Jørgen; Bruno Oliveira Martins; Hilde Henriksen Waage & Júlia Palik (2020) A House Divided: EU Policy on the Israeli–Palestinian Conflict, MidEast Policy Brief, 2. Oslo: PRIO.

Palik, Júlia (2020) Education for Rohingya Refugee Children in Malaysia, PRIO Policy Brief, 2. Oslo: PRIO.

Dupuy, Kendra; Júlia Palik & Gudrun Østby (2020) Walking the Talk? Financing for Education in Emergencies, 2015–2018, PRIO Paper. Oslo: PRIO.

Palik, Júlia & Ibrahim Jalal (2020) The Yemen War: Addressing Seven Misconceptions, MidEast Policy Brief, 1. Oslo: PRIO.

Palik, Júlia; Håvard Strand; Govinda Clayton; Håvard Mogleiv Nygård; & Siri Aas Rustad, eds, (2019) Yemen, Ceasefire Project Country Report, PRIO Report. Zürich, Switzerland: Center for Security Studies at ETH Zurich, and Peace Research Institute in Oslo.

Palik, Júlia & Siri Aas Rustad (2019) Mediation in the Yemeni Civil War: Actors, Outcomes, and Lessons Learned, Conflict Trends, 5. Oslo: PRIO.

The European Union's civil war mediation practices in Yemen: The case of competitive mediator market, 2018, Grotius 5:2

“Dancing on the heads of snakes” The emergence of the Houthi movement and the role of securitizing subjectivity in Yemen's civil war, CoJourn 2:2-3, 2017

Civil war theory testing: How greed, horizontal inequalities, and institutions explain the Yemeni civil war between 2004 and 2009? Social Sciences in Hungary Vol.3:6

The Challenges of Dual-Societies: The Interaction of Workforce Nationalization and National Identity Construction through the Comparative Case Studies of Saudization and Emiratization", in: Philippe Fargues and Nasra M. Shah (eds.), *Migration to the Gulf: Policies in Sending and Receiving Countries*, Gulf Research Center Cambridge, 2018

Conference papers

The Challenges and Opportunities of Multiparty Mediation: Mediation Mandate Database, 14-16 November 2018 University of Mannheim.

The causes and costs of unsuccessful third-party mediation in civil wars: a structured focused comparative study, Paper presented at the International Studies Association (ISA) Annual Convention, Toronto, 27-30 March 2019 (panel title: External support in civil war).

Paper presented at the American Association of Geographers (AAG) Annual Meeting, 3-7 April, 2019, Washington DC. "Migration politics and changing geographies of nationalism and citizenship"

Rebel disarmament and the inadvertent spoiler problem: Small Arms and Light Weapons (SALW) in Yemen, Paper presented at the Workshop on War and Identity in the Balkans and the Middle-East, University of Liverpool, 19-20 April, 2018

Dancing on the Heads of Snakes – The Emergence of the Houthi Movement and the Role of Securitized Subjectivity in Yemen's Civil War, Paper presented at the International conference entitled *New Order in the Middle East? Current Dynamics and the Role of External Actors in the MENA region* - December 13, 2016, Budapest, Corvinus University of Budapest

"Because no one should forget: those who are overwhelmed cannot offer shelter to anyone." Hungary's ontological security seeking in light of the refugee crisis, Paper presented at the 12th Annual Doctoral Conference entitled: *Politics in Illiberal Times*, 3-4 April, Central European University.

Popular articles

COVID-19 in Yemen: Willingness and capacity of conflict parties, Peace Research Institute of Oslo (PRIO) blog, 14 March 2020

Govinda Clayton, Simon J. A. Mason, Siri Aas Rustad, Julia Palik (2019) *Mission Impossible? Creating a Dialogue between Research, Policy and Practice Communities*. PeaceLab

The Unintended Consequences of Killing Jamal Khashoggi: A Backgrounder on the Yemeni Peace Talks, Peace Research Institute of Oslo (PRIO) blog, 7 December 2018

Hungary (re)elects in April, Peace Research Institute of Oslo (PRIO) blog, 5 April 2018.

The Sargentini Report and Hungary: How to Shape a Parallel Reality, Peace Research Institute of Oslo (PRIO) blog, 25 October 2018.

Evaluation/External Reports

Dupuy, K., Palik, J., Ostby . (2020) *Walk the Talk? Review of Financing for Education in Emergencies, 2015-2018*. Save the Children Norway.

FAO: "Strengthening the Role of Women in Peace Building Through Natural Resource Management at the Community Level in the Rural Areas of the Governorates of Sana'a and Lahaj in Yemen" (UNJP/YEM/038/PBF)